

OSCAR BEHM

Landsbor

HELSINGFORS. SÖDERSTRÖM & C:o FÖRLAGSAKTIEBOLAG

Oscar Behm

LANDSBOR

THE HISTORY OF

THE

REIGN OF

CHARLES THE FIRST

LANDSBOR

BERÄTTELSE

AF

OSCAR BEHM

HELSINGFORS 1913

SÖDERSTRÖM & C:o FÖRLAGSAKTIEBOLAG

LANDSBOR

IN BATTERIER

ORDRE BEHÅ

HELSINGFORS 1913

HELSINGFORS CENTRALTRYCKERI OCH BOKBINDERI AKTIEBOLAG

TILL STAN I SYSKOLA.

Det hade blifvit så godt som allmän sed i bygden, att hvarje flicka, som nödtorftigt kunde hålla nålen mellan fingrarna, skulle till stan i syskola. Att vara tjänarinna ansågs för simpelt och tungt. Det var trälarbete, det, och kunde vara godt åt den, som ej förstod något bättre. En och annan kom ock helskinnad tillbaka från syskolan och kunde äfven klippa till och sy det vi här på bondlandet behöfva. Men de flesta försvunno i obekanta öden — eller ock gå de här i hembygden som hjälpkvinnor på utarbete, medan gamla mor sitter inne och vaggar och sköter om den enda behållning dottern medfört från staden och syskolan.

Det må dock ha varit med alla öfriga hur det ville. Men när äfven gamla Nyström skulle sända sin yngsta dotter, den blåögda, ljushåriga Lena,

till stan i syskola, tyckte man det rent af var på tok. Nyströms var ett välbärgadt och välkändt folk, som vår Herre välsignat med många döttrar. Så snart den äldsta gått i skriftskola, hade hon »kommit ut» som tjänarinna i bygden; så hade det gått undan för undan. Hyggliga och bra flickor hade de alla varit och goda ställen med goda löner hade de äfven fått. Och då tiden var inne, hade de ock den ena efter den andra gift sig, så det återstod nu blott en, den yngsta.

Men hon skulle som sagdt till stan i syskola.

Det hade nog suttit hårdt åt mellan Lena och föräldrarna, innan hon fått sin vilja fram. Gubben Nyström var gammaldags både ute och innan och hyste en instinktiv motvilja för staden. Inte fruktade han att det skulle »hända» Lena något. Det kunde icke vara möjligt, att Lena, »gullet», som fått så många goda råd af far och mor och hvars framgång i världen varit föremål för så många varma böner, skulle råka ut för världens ondska. Vår Herre hade ju nådeligen ställt det tämligen väl för de öfriga, som dock alla kommit mindre förberedda ut. Helt visst skulle han än mer se till den sistfödda. Men staden! Det var ändå något, som ej passade för landsbon. De hade en förnimmelse af, att om

ock dottern i sedligt afseende komme att hålla sig uppe, skulle hon dock i annan bemärkelse gå förlorad för föräldrarna. Hon skulle tillegna sig stadens seder och stadens klädedräkt, och det kunde måhända komma den dag, då hon rent af skulle skämmas för de sina, något som nog händt förut.

Därtill kom att de gamla nu måste tillgripa sin lilla besparing, som var ämnad att underlätta den tid, då arbetskraften ej mer stod bi. Det var därför med tungt hjärta gubben sade upp sin insättning på sparbanken. Aldrig mer skulle han lyckas få någon penning öfver, ty han var redan öfver sextio och arbetskraften ingalunda den samma som förr.

Men icke ville han heller motsätta sig sitt barns lycka. Att tjäna som piga var nog i verkligheten icke så lätt, och för torpare och spannmålskarls-hustrun voro sötebrödsdagarna ej heller många. Kunde den yngstfödda i framtiden få det lättare, så kunde de nog för sin del bära en ännu tyngre börda om det behöfdes.

* * *

I staden gick allt Lena väl i händer. Hon bodde inne hos ett arbetsfolk på en bakgata för en ringa

månadspenning, och det nödvändigaste i matväg fick hon från hemmet. Afgiften till syfrun var visserligen hög — hela 20 mark i månaden — men så skulle hon ock få lära sig »mer än någon annan», hade syfrun sagt.

Men för de gamla var det en svår tid. Det gällde nu att inskränka sig till det minsta möjliga. Ty hvarje matbit, som blef öfver sedan livvets nödortft tillfredsstälts, skulle sändas till Lena i staden. Händes det någon gång, att de unnade sig en bit utöfver det vanliga, föreföll det dem, som om de stulit sig därtill och de sutto båda och tuggade och sväljde med en plågsam känsla af att de förtärde något, som ej hörde dem till. Och så måste gubben så ofta in till staden och det kostade alltid något extra och kräfde tid, äfven om han ställde sina resor så billigt som möjligt. Visserligen beredde de honom ock ett visst nöje dessa stadsresor och han återvände alltid gladare i hågen än då han for. Syfrun berömde ju ständigt Lena och sade, att hon var den bästa elev hon någonsin haft, och Lena själf såg så nått och prydlig och fin ut, där hon satt vid sybordet, att den gamle riktigt kände sig stolt öfver henne.

Så förgick månad efter månad och de gamla

begynte redan tala om den tid, då Lena skulle bli »utlärd» och bekymren taga en ända.

Då inträffade något, som med ens grusade alla de gamlas drömmar och förhoppningar.

Det hände sig nämligen en kväll — det var just kort före jul — att gubben kom från staden med matskrinet oöppnadt med sig.

Hustrun höll just på att framsätta deras torftiga kvällsvard, då gubbens stampande steg hördes ute i farstun. Glad i hågen — ty hon hade ju inpackat så mycket godt åt Lena till hälgen — ville hon öppna åt mannen, men med detsamma kom det runda, välomsurrade matskrinet med väldig fart indansande genom dörren.

— Se där har du, mor! — skrek han hårdt och rått. — Häll strömmingslaken ut bak knuten nu och svälj i dig både kött och fläsk, för nu behöfver inte Lena något mer.

Gumman stirrade storhäpen på honom.

— Hvad i Jesu namn är det nu! Är hon sjuk eller . . . eller hvad menar du?

— Sjuk! Jo, i helvete! — Han stampade allt fortfarande i golvet, oaktadt det inte fans tecken till snö på stöflarna. — Sjuk — nej du! Borta . . . Slinka, som alla andra från byn. — Vreden, som lagt sig under färdens och efterträds

af tryckande ängslan och sorg, hade jäst upp på nytt, då han nalkades hemmet och tanken fördes på armodet där, detta armod, som framkallats af dottern i staden, hon som nu — — —. Han blef riktigt vild, då han tänkte på hennes skam och han kände ett oemotståndligt behof att göra illa, att slå sönder något, att förstöra . . . Slutligen lugnade han sig dock och då lyckades hustrun småningom och försiktigt locka ur honom, att Lena icke mera var hos syfrun. Hon hade utan tillåtelse blifvit borta en dag och så ej mera återvändt. Hos arbetsfolket, där hon innebott, fick han samma besked — och litet mera till.

* * *

Svårt hade de haft det hittills, men en än svårare tid följde. Det blef sömnlösa nätter och orofyllda dagar. Som en löpeld flög det onda ryktet om Lena omkring. — Gud vet, hvem som först fick tag i det! — Och nu fingo de se menande leenden och höra sårande ord öfverallt. Månet tanklöst yttrande, fäldt om andras barn, kom nu igen och det i dubbelt mått.

I början sökte de intala sig, att det måhända ändå inte var så värst farligt, som man antog.

Skulle hon, »gullet», verkligen så kunnat glömma föräldrarnas goda råd och förmaningar. Skulle vår Herre alls icke lyssnat till deras många varma böner för den yngst föddas välgång utan tvärtom . . . Det kunde icke vara möjligt. Helt visst var saken annorlunda än man trodde. Och deras tankar irrade vidt omkring, tillskapande underbara händelser, som icke voro annat än dunkla hågkomster från någon äfventyrssaga de hört i barndomen.

Men då tiden led och ingenting »hördes af», försvunno dessa inbillningsfoster och de sågo saken sådan den i verkligheten var, skoningslöst hård och nedtryckande och utan möjlighet till ändring.

* * *

En kväll på vårsidan, då gubben återvände från dagsverket, kom hustrun ett godt stycke emot honom på vägen och berättade i brådskande och afbrutna ordalag, att nu var Lena hemkommen och barnet dödt. Sjuk och eländig såg hon ut och svårt hade hon haft det där i staden. Men inte var det så farligt, som man trodde. Han, fästmannen, menade nog allvar, och de skulle gifta sig på sommaren, sedan Lena

blifvit litet raskare och fästmannen fått bättre arbetsförtjänst. Nu skulle far icke få bli ond och skrämma lifvet ur flickstackaren.

Gubben saktade gången och tycktes uppmärksamt lyssna till hustruns ord. Ett par gånger for han med handen öfver ansiktet, liksom om han velat bortstryka någonting plågsamt, men för öfrigt föreföll han lugn. Då han fattade i dörrhandtaget, grep hustrun honom i armen, fruktande för någon våldsbragd, men han skakade henne häftigt ifrån sig och trädde in.

Där satt Lena, blek, med förgråtna ögon framför några matrester på bordet.

Hon hälsade knappt hörbart och med nedböjdt hufvud, men den gamle låtsades ej märka henne utan begynte långsamt och säfligt draga af sig stöflarna, hvilka han omsorgsfullt rengjorde och placerade på spiselhyllan att torka. Så tog han af sig jackan, hängde den på en knagge invid dörren, stoppade sin pipa och satte sig att röka.

Nu först kastade han sina blickar på Lena.

— Jaså, du är hemma nu — sade han, naturligt och lugnt.

I stället för svar brast Lena i gråt. Äfven modern förde förklädet till ögonen.

Men samtidigt begynte hon berätta, brådskande och högljudt för att afklippa alla invändningar från mannens sida. Det var Lenas hela kärleks-saga mannen nu igen fick till lifs — hvad han hette, hvad han var och hvar han bodde samt att de skulle gifta sig på sommaren, då han fått bättre arbetsförtjänst.

Gubben satt hela tiden tyst med pipan i munnen och såg ut, som om hela saken icke alls rört honom. Litet emellan sände han en mörk stråle bortåt spiselvrån. Och när de ätit kväll och det blef liggdags, tog han — allt fortfarande under tystnad — sin jacka från väggen, gjorde ett hufvud-gärde af den, drog långpälsen öfver sig och lade sig till hvila på bänken, medan mor och dotter kröpo ned bredvid hvarandra i husets enda säng.

Följande morgon var gubben ovanligt tidigt på fötterna, tvättade och rakade sig omsorgsfullt, påklädde sig sina bästa kläder samt bad hustrun sätta litet mat i väskan. Då han fått långpälsen på sig samt matsäcken öfver axeln, sade han med halft bortvändt ansikte:

— Du kan ju ställa litet i ordning i kammaren i dag. Kanske få vi främmande i kväll.

Därpå gick han.

* * *

Det såg ruskigt ut det lilla, trånga vindsrummet därborta i Hermanstad. Men än ruskigare voro de tre manspersoner, som sutto kring ett rankigt bord med smutsiga kortlappar i händerna samt några tömda ölflaskor framför sig.

Tvänne af männen voro redan inne i medelåldern, men den tredje såg ut att vara knappt 30 år. Det var en liten, spenslig figur med regelbundna ehuru slappa drag. Han var iförd krage och manschetter, men allt solkigt och smutsigt, liksom ock dräkten, hvilken förrådde att den köpts å Narinken och tidigare tillhört någon herremannagarderob.

De voro just inbegripna i ett lifligt meningsutbyte angående kortspelet, då dörren öppnades och en gammal, högre man med en läderväska hängande öfver axeln trädde in.

Det var gubben Nyström.

Han stannade innanför dörren, såg sig omkring i rummet, jämkade ett tag om sin »helsingör», utan att dock taga den af sig samt sporde så, vänd till den unge:

— Är det du, som heter Karl Fredrik Lundgren?

De två andra flinade. Men Karl Fredrik Lundgren, som ögonblickligen fattat, hvem den gamle var, besvarade frågan jakande.

— Jaså, — då har jag gått rätt. — Därpå funderade han en stund, medan han oafvändt fixerade Lundgren med sina små, grå ögon.

— Jag har en hälsning från Lena, att du genast ska komma ut till landet — sade han. — Där fins arbete nog och rum har jag ock . . . Det passar inte att vänta till sommarn med giftermålet.

Alla tre brusto ut i högljudt skratt, och Lundgren, som tyckte att den gamle föreföll rätt beskedlig, begynte framkasta ett och annat skämt samt frågade slutligen, om inte »farbror» skulle bjuda på öl:

Nyström hörde lugnt och tyst på skrattet och pratet, men då detta något lagt sig, frågade han kärft och bestämdt.

— Kommer du, eller kommer du inte?

— Det ska tusan komma ut till bondlandet och äta er sura strömming. Hälsa Lena, att hon kan komma hit.

Då rätade den gamle plötsligt på sig, tog ett par steg framåt och grep Lundgren med sin väldiga näfve så hårdt om nacken, att den lille, spenslige mannen nästan böjdes till golvet. Så föste han ut honom genom dörren och nedför trapporna samt kastade honom handlöst på går-

den. Därute stod en af byns husbönder med häst och släde och väntade.

— Se så, kryp i asken nu! — kommenderade Nyström.

Den andre lydde ögonblickligen. Greppet om nacken hade varit så hårdt, att han allt fortfarande höll munnen halföppen och hufvudet neddraget mellan axlarna.

Så satte sig husbonden på kuskbocken, Nyström ställde sig bak på medarna och nu bar det af med god fart ut till landsvägen. Under hela tiden hade Nyström sina blickar stadigt riktade på Lundgrens nacke. Den minsta misstänkliga rörelse från den andres sida, och Nyström hade förnyat sitt grepp.

Då de kommit ett stycke ute på landsbygden, drog Nyström långpälsten af sig och räckte den tyst åt Lundgren, som lydigt iförde sig densamma. Själf höll sig gubben allt fortfarande bakom släden, än stående på medarna, än springande efter för att hålla sig varm. Ej ett ord växlades mellan honom och Lundgren. Men litet emellan hade han husbonden att stanna hästen, och då togo sig de båda landsgubbarna en klunk ur flaskan, som de förskaffat sig redan på morgonen. Nyström blef småningom språksam och gladare till lynnet.

Han började berätta historier från sin ungdom — historier, som alla utvisade, hur stark han varit. Ett tag pekade han på Lundgren och sade:

— Ser du, den här ska bli måg åt mig, som du vet. Han är herre och snickargesäll och tycker inte om sur strömning, ha, ha, ha. . .

* * *

Nu hafva Lundgren och Lena varit gifta redan öfver två år. Det går bra för dem, ty Lundgren är en skicklig snickare och har fullt upp med arbete. Nykter håller han sig ock. Någon gång händer det dock, att han tar fram sin gamla narinkdräkt samt iför sig krage och manschetter och går ut i bygden. Svärfadern låter honom hållas. Men om han inte är hemma till kvälls- vardstiden, axlar gubben sin söndagsjacka och går ut att söka honom. Han vet nog, hvar han för det mesta brukar hålla till. Och Karl Fredrik Lundgren följer sin svärfar hem som ett lydigt barn, ty det där hårda greppet om nacken kan han aldrig glömma.

=====

EN VIGSEL.

Prosten stod med glasögonen uppdragna i pannan och tittade fundersamt ut genom det stora dubbelfönstret i salen. Han mindes sig aldrig denna tid på året ha varit med om ett sådant snöfall med blåst, som nu de tre senaste dyggen varit rådande. Under sista natten hade snöfallet visserligen upphört, men blåsten fortfor allt ännu, ehuru i något lugnare tempo, att höja på drifvorna i de smala tågen. Prosten tänkte smått bekymmersamt på det jättearbete det skulle bli att få alla dessa trånga och krokiga tåg farbara . . . Ja, där kom man ju redan ut från Boskis . . . tre hästar och minst ett halft dussin karlar, alla med skoflar på axeln. Karlarna gingo framför hästarna, trampande och skoflande. Stundtals såg man blott ryggen af djuren, då de med väldiga hopp och ansatser sökte arbeta sig

fram i karlarnas spår. Äfven från andra gårdar begynte folk sätta sig i rörelse. Man hojtade och ropade åt hvarandra och det ljöd brak af gärdesgårdar, som nedrefvos för att bereda nya vägar.

Se där! Hvad var det? Prosten sköt glasögonen ännu högre i pannan, knep ihop ögonen och satte ansiktet tätt intill rutan. — Mor, Anna, kom hit!

Prostinnan, ett långt, svart fruntimmer med skarpa, bruna, närsynta ögon, stack sig snabbt in från det angränsande rummet, tryckte pincenezen fastare på näsan och kikade ut genom fönstret.

— Hvad nu då? Hvad är på färde?

— Nå, men ser du då inte de där två i badstuguet? Si, si, nu ser man bara hufvudet af kvinnan.

Prostinnan satte ytterligare en pincenez på näsan och nu såg äfven hon, hvad som så starkt tilldrog sig prostens uppmärksamhet. Det var en karl och en kvinna, som båda synbarligen sträf-vade åt prästgården till. Karlen hade skidor och redde sig bra. Men med kvinnan, som endast hade sina fötter och ben att lita till, var det värre. Stundtals försvann hon helt och hållet i snön och man såg blott en hvit sky, där hon låg och bökade. Så dök där plötsligt upp igen ett

hvitt, oformligt bylte, som tycktes fäkta i luften. När det var som värst, räckte mannen henne sin ena skidstaf och försökte på detta sätt hala henne upp ur den bottenlösa drifvan; men det gick vanligen så, att äfven mannen drogs af skidorna och sedan stodo de midt emot hvarandra och trampade och kraflade för att få fotfäste igen. En gång tog mannen henne bak på skidorna och hon grep ett fast tag i hans pälsrygg. Men då de skulle sätta sig i rörelse, bar det omkull framstupa för båda två, mannen under och kvinnan ofvanpå, och så blef det att trampa och böka igen . . .

Prosten och prostinnan åsågo med stort intresse denna kamp med snömassan. Prosten undrade, hvilka det kunde vara, som begifvit sig ut så där tidigt innan vägarna hunnit fås farbara. Helt säkert skulle de till prostgården. Men i hvilket ärende? Kanske skulle de ha ut lysning till i morgon, ty det var ju lördag i dag. Men brådt måste det vara med den saken, eftersom de begifvit sig ut i ett sådant väglag. Ett ögonblick tänkte han kalla på stalldrängen och be honom hjälpa kvinnan ur eländet. Men så föll det honom in, att stalldrängen säkerligen var ute och rödjade vägarna liksom alla öfriga karlar

och så fick det bli. Prosten kände sig förresten icke rätt väl stämd af det väntade besöket. Han hade nu i tre dagars tid fått lefva i fullständig ro för alla besökare och alla kansligöromål, men nu skulle det börja igen, det ständiga pinglandet på tamburklockan och stöflandet i kanslirummet. Församlingen var nämligen stor.

Paret lyckades dock slutligen krafla sig fram genom tåget och komma till en redan uppskottad stig, som ledde till prostgårdens paradtrappa. Här stannade de och begynte ifrigt piska snön af hvarandra. Mannen dammade duktigt på kvinnan med sin helsingörsmössa och kvinnan sökte med sina stora ullvantar få snön af mannens pälsrygg. Till sist satte de sig på hvar sin sida af stigkanten och drogo af sig skoplaggen, som blifvit fyllda med snö.

Nu kände prosten igen dem.

Mannen var Gustaf Sandbacka, en halfgammal inhysing från utkanten af kyrkbyn, och kvinnan hans redan tre gånger förelysta vif, Lena Strömberg.

Ja, det var ju nog på tiden att de blefvo vigda. För närmare ett år sedan hade de blifvit förelysta och prosten hade redan tvänne gånger nödgats påminna dem om, att man icke får dröja allt för länge med vigseln.

Nu hördes stampningar och snyfningar ute på trappan och kort därpå hade prosten paret i kanslirummet.

Gustaf, som inträdde till först, var en kortväxt, bredaxlad karl med ljust, i nacken knalligt hår, små, blå, godmodiga ögon och ljusa, borstiga mustascher. På de nyss rakade kinderna syntes flerstädes små skäggtofsar, liksom videbuskar på gammal ängsmark, och på hakan hade han klibbat fast en grå papperslapp. Då han log, och det gjorde han ofta, drogs ansiktet i tusen små rynkor och den breda munnen blottade två rader bruna, vingliga tänder.

Kvinnan var långväxt och grof med ansiktet öfversålladt af koppärr. Hon såg nog också, liksom mannen, tafatt och bortkommen ut, där hon stod och neg och neg vid dörren, men blicken i de små, bruna ögonen var vaken och liflig och vittnade om oförskräckthet och energi. Hennes mörka halfyllekjol, som hon haft uppkafad under färden, hade dragit sig i en oändlig mängd skrynklor, som hon nu förgäfves sökte släta ut.

— Ni kommer väl för att vigas? — sporde prosten, sedan hälsningarna undanstökats och han fått paret i lädersoffan vid dörren. — Det är ju nog inte för tidigt . . . men i det här väglaget...

— Visst var det ju litet svårt, isynnerhet för henne där — svarade Gustaf smågrinande och knuffade till sin sidokamrat med armbågen. — Ibland fick jag nog både hala och dra. Men jag sa åt Lena i morse: i dag gå vi och låter viga oss, för jag kan ändå inte gå till huggskogen för den myckna snön... sen så vill ja heller inte flera gånger ta emot skällningar utaf prosten.

— Hm — sade prosten.

Men Lena högg in:

— Så du pratar, Gusta! När har prosten skällt på dig? Han sa ju bara i vintras på läsförhöret: Hör du, Sandbacka, sa han, jag tycker att det redan kunde vara tid på att låta fullborda ditt äktenskap med en kristlig vigsel, sa han. — Kallar du det att skälla, det?

— Hm — sade prosten igen.

— Nå, nå, inte mena jag nu att prosten skällde, som man skäller när man är arg. Herrskap är ju herrskap och säger allt på ett fint sätt. Prosten mena ju bara, som sanningen är, att har man en gång kuddan i lagårn, så ska man ha den i båset med.

— Så du pratar! — skrattade Lena. — Likna mig vid en kudda! Men det är som jag alltid har sagt: du är uppfödd i tunnan och matad genom

sprundet. — Prosten ska ursäkta — vände hon sig till denne — si Gusta är jussom litet ovaner att vara tillsammans med bättre folk.

Men prosten, som tyckte att samtalet begynte ta en något egendomlig vändning, steg upp och mente att den heliga akten godt kunde börja. Husan, stalldrängen och »Frun tehanda», som de kallade henne, påkallades som vittnen, och då jag råkade vara i prostgården för tillfället, fick äfven jag tjänstgöra som sådant. Prosten snörde i sidorummet kappa och krage på sig och prostinnan hemtade någonstans ifrån två pallar, öfver hvilka hon kastade ett rödt skyнке.

Det var ett högtidligt ögonblick.

Husan stod sedesamt med händerna i kors på magen under förklädet och »Frun tehanda» hade kastat en skär, hvit duk öfver sina smala skuldror. Stalldrängen, gamle Lindqvist, som många gånger tjänstgjort som vittne i kansliet, valkade bussen från den ena sidan till den andra och prostinnan, som stod ett stycke ifrån oss, hade satt dubbla pincenezor på näsan. Brudgummen töjde ett tag på sina stöfvelskaft och bruden vätte ännu en gång på fingrarna och slätade håret vid tinnigarna.

Så begynte akten. Båda svarade ett snabbt

och bestämdt »ja» på prostens fråga, om de ville ha hvarandra och älska hvarandra i nöd och lust.

Så skulle ringen fram.

— Ringen! — hviskade prosten.

— Ringen! — upprepade bruden och stötte brudgummen i sidan.

Gustaf begynte gräfva i sina fickor. — Hvar tusan plåtar hade han lagt ringen!

Lena såg orolig ut och hviskade:

— I västfickan till vänster. Jag lade ju in den i ett papper.

Gustaf kände och kände i båda västfickorna, men förgäfves.

Så begynte han ånyo gräfva i byxfickorna, men allt lika resultatlöst. Husan småflinade och »Frun te handa» såg generad ut, då Gustaf till sist »kände efter», om ringen möjligen genom något omärkligt hål slunkit ned i byxbenen.

Plötsligt ljusnade hans ansikte och han halade fram ur vänstra pälsfickan en grannröd, virkad tobakspung med långa snören och stora tofsar. Då han begynte gräfva i pungen, spred sig en stark doft af ryska blader i rummet.

— Se där, ja! — Tobakspungen snördes väl igen och stoppades i fickan och därpå utvecklades ringen, sakta och varligt, ur ett grått omslags-

papper. Men Gustafs fingrar voro ännu valna och styfva efter strapatserna i snön. Då han skulle räcka ringen åt prosten, slant den honom ur handen och föll klingande ned på golvet mellan prostens fötter.

I ett nu låg både brud och brudgum framstupa på golvet och trefvade kring prostens ben. Prosten drog sig baklänges undan, men Gustaf följde troget efter, trefvande och trefvande. Det var som om en osynlig makt hakat honom fast vid prostens fötter. Mattorna förde han med sig alltefter som han hasade sig fram och likaså det röda skynket, som prostinnan kastat öfver vigspallarna och af hvilket en frans fastnat i Gustafs ena klackjärn. Äfven vi andra letade, ifrigast dock bruden, som därjämte högljudt uttalade högst omilda omdömen om brudgummens komlighet.

Plötsligt förnams ett vådligt skramlande och omedelbart därpå fylldes rummet af ett grått askmoln, som spred en starkt stinkande lukt af tobak omkring sig.

Brudgummen hade under sitt trefvande råkat störta omkull prostens piphylla, som stod på en hög ställning invid skrifbordet, och därvid fått öfver sig alla prostens pipor, både stora och små,

samt därjämte en stor, rund näfverask, som prosten begagnade till afstjälpningsplats för sina piprester.

Det blef allmän uppståndelse. Husan, som hade en större rengörning i sikte, vojade sig och »Frun te handa» sade högljudt, att »alla ska nu också gifta sig». Prostinnan stod orörlig, där hon stått, men hennes skarpa, bruna ögon voro sammandragna till två smala strimmor och hakan darrade.

Skarpt och befallande vände hon sig till prosten:
— Se här är min ring! Fortsätt genast!

Mattorna uträtades i hast så godt sig göra lät, det röda skynket kastades igen öfver pallarna och brud och brudgum, marskalkar och tärnor intogo sina platser. Prosten harklade sig ett tag samt tog ånyo uti där han slutat:

. . . och till ett vårdtecken gifver jag dig denna ring.

Men prostinnans ring var icke afsedd för Lenas tjocka fingrar. Brudgummen tryckte och tryckte och bruden höll stadigt emot, men ringen gick icke längre än på det yttersta af Lenas fingerpets. För undvikande af ett nytt missöde höll bruden under hela återstående delen af akten handen rakt upp i vädret, alldeles som då man

markerar i skolan. Prosten hviskade visst ett tag före slutbönen: »håll ned handen, Lena», men detta låtsade Lena icke om.

Situationen var högst betänkelig.

Husan höll förklädet för ansiktet och tycktes snyfta; »Frun te handa» var pinröd, prostinnan betraktade ihållande genom sina dubbla pincenezor någon punkt på motsatta väggen och jag försökte med all makt rikta mina tankar på striden om Port Arthur, som just då pågick som värst. Prosten och gamla Lindqvist sågo däremot oberörda ut.

Akten afslutades emellertid utan vidare störingar.

Men just då prostens skulle räcka handen åt brudparet och lyckönska dem, hade han igen brudgummen framstupa för sina fötter.

— Där ligger den jäkeln ändå mellan prostens fötter, som jag trodde! — utropade han och höll gladt grinande ringen upp i luften.

Så bjödos vi på kaffe. Det var icke med vidare angenäma känslor prostinnan gick att servera; de många missödena under vigseln, särskildt det med piphyllan, hade försatt henne i dåligt humör. Men då det nu en gång var sed, att alla, som kommo till prostgården för att vigas, skulle få

kaffe, så kunde hon ej annat än efterkomma prostens menande vink.

Då husan höll brickan framför Gustaf, såg han mot vanan helt hjälplös och förvirrad ut. Han famlade med handen hit och dit bland de glänsande föremålen på brickan, men kunde icke besluta sig för hvad han skulle gripa tag uti till först: koppen, gräddsäckan eller sockret.

Lena kom honom slutligen till hjälp.

— Sätt socker och grädda i och doppa! — uppmanade hon hviskande.

Men då Gustaf fortfarande famlade, satte hon snabbt sin egen kopp på golvet, grep en annan från brickan, lade två sockerbitar däri, hällde en skvätt grädde till och räckte koppen åt Gustaf. Till sist radade hon en hög med bröd på hans ena knä.

Men så kom det där med teskeden.

Att de nu skulle ha sådana där don i kaffekoppen! Sålänge Gustaf doppade, gjorde den honom icke något synnerligt omak, utan höll sig ganska lugn längs ena kanten af koppen. Men då Gustaf, som brukligt är, skulle hälla kaffet på tefatet, blef skeden orolig, svängde sig rundt och visade stark benägenhet att ta öfverbalansen och följa med kaffet ned på fatet. Gustaf försökte

hålla den i styr genom att prässa den med tummen mot koppkanten, men då vippade den och sprätte kaffe omkring sig.

— Sakeli i dig — mumlade han, tog resolut skeden ur koppen, stoppade den i munnen och höllde därpå kaffe på tefatet.

Men nu blef han sittande med skeden i munnen, det fyllda tefatet i ena handen och den halftömnda koppen i den andra.

Lena, som med bekymrad min följt hans fåfänga försök att dirigera den ostyriga skeden, kom honom åter till hjälp. Med ett raskt grepp tog hon skeden ur hans mun och satte den bredvid honom på soffan.

Då kaffet var drucket, halade Gustaf igen sin granna tobakspung ur byxfickan samt gräfdde därifrån en i papper väl inlindad femmarkssedel, som han räckte prosten.

Prosten mumlade något om att det var för mycket.

— Säg inte det — sade Gustaf raskt. — Prosten har ju nog haft besvär den här gången.

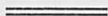
Så togo de afsked, tackade och aflägsnade sig.

— — — — —

Därute sken vårsolen klar och värmande och framkallade takdropp och slask kring knutarna

mot söder. Blåsten hade fullständigt upphört och molnen blifvit lätta och hvita. Men snön såg grå och vattendränkt ut. Vägarna voro redan till det mesta uppskottade och folk var i rörelse öfverallt. Man hörde slammer af fimmelstänger och gladt hundskall från byn.

Då Gustaf kom ut på gården, stoppade och tände han sin krokpipa, trädde skidorna så på fötterna och ilade därpå i rask fart hemåt öfver fält och gården. Lena skörtade upp sin kjol och traskade efter längs vägen. Då hon kom ut från badstuguet till stora vägen, stannade hon, vinkade med handen och ropade något åt mannen. Men denne vände ej ens på hufvudet utan fortsatte obekymrad om hustrun lugnt och säkert sin väg.

HISTORIEN OM EN FÅRSKINNS- FÄLL.

Man hade nu sist och slutligen kommit öfverens om att hemmansköpet skulle uppgöras på torsdagen. Då skulle brofogden, som var skrifkunnig, komma till Larsbacka och uppsätta köpebrevet och till dess skulle äfven Skrifvarsen ta ut sina pengar från banken.

Det hade redan i många år varit fråga om detta hemmansköp. Larsbackafolket var barnlöst och önskade därför sälja stället och komma till lugn på gamla dagar. Skrifvarsen åter hade två söner och ville lämna gård i arf åt båda. I köpet skulle ingå allt löst på gården, med undantag af det man förvarade i boningsbyggnaden och loftet samt ett och annat i brygghuset och matbodan. Om priset hade man ock för länge sedan kommit öfverens och Larsbackafolkets sytningsbyggnad

hade i åratal varit färdig samt sytningen till alla delar bestämd.

Men själfva afgörandet hade alltid blifvit uppskjutet. Det var ju ej heller något som brådskade. Pojken, som skulle motta gården, var ännu omyn- dig och Larsbacken var ingalunda den, som för- sämrade stället.

Men nu skulle köpet ändtligen uppgöras. Poj- ken var myndig nu och ville måhända gifta sig.

Under den senaste tiden hade de båda gran- narna knappt talat om något annat än detta hemmansköp. Priset var visserligen som sagt för längesedan bestämdt, men det fans så mycket annat att orda om, då man skulle lämna och motta en stor gård. Det skulle gifvas besked om när korna buro, huru mycket den och den kon mjölkade i målet, hvar man sist gödslat och hvar man först borde gödsla, huru man borde förfara med den och den åboaren, o. s. v. Men framförallt måste man noggrannt bestämma, hvad de gamla skulle taga undan. Det var en hel mängd tinor och tunnor och byttor och såar. På allt detta tecknade Larsbacken och Skrifvarsen hvar sitt bomärke med rödkrita.

De voro båda vid detta tillfälle mycket liberala.

— Tag du undan bara, hvad du kan behöfva

— sade Skrifvarsen. — Pojken kan nog med tiden skaffa sig annat i stället. Inte fick vi det så fullt opp heller, då vi började.

Och Larsbacken svarade:

— Vi ska inte vara småaktiga. Pojken har nog håll för sina slantar ändå. Det här och det här ska vi allt lämna omärkt.

Nu var emellertid allt klart och köpebrevet skulle skrivas.

Skrifvarsen och hans gumma infunno sig redan tidigt på förmiddagen, men brofogden lät som alla ämbetsmän vänta på sig. Slutligen kom han dock med en pappersrulle i handen.

Som sed var skulle man till först ha sig en knorr. Brofogden måste ju ock få noggrannt besked om allt som rörde köpet.

Då första knorren var utdrucken, lagade man en till för jämviktens skull och då denna var slut, måste man ha en tredje för att de två andra skulle sätta sig.

Under tiden pratade man vidt och bredt om hemmansköpet och den blifvande hemmans-egarens framtid.

— Det är allt ett godt ställe din son får — sade Larsbacken. — Vålbyggdt och välhållet på allt sätt.

— Jag vet det — svarade Skrifvarsen. — Men det är en bra pojke ock. Han kommer nog aldrig att krångla med sytningen, ska du få se.

— Det tror jag nog det. Men han får också ett bra sytningsfolk, fast jag själf säger det. Aldrig småaktiga! Om det kniper kan jag nog ta uti ännu. Känn på den här, du! — Larsbacken sträckte ut en lång, senig arm. — Hvad sytningen anbelangar, så inte behöfver man ta ut sista munsbiten, fastän det är skrifvet. — Skål!

— Skål! — Ja, se småaktig, det har du då aldrig varit, det veta alla — sade Skrifvarsen med eftertryck.

— Inte du heller — svarade Larsbacken. — Vi ha ju inte haft ett ondt ord oss emellan på alla dessa fyrtio år vi varit grannar.

— Nej, inte ett fnask — och inte gummorna heller. Du har varit en god granne, du, Larsbacke.

— Du med, Skrifvarse.

Så bryggde man sig en fjärde knorr. Eftersom man nu engång kommit tillsammans så . . . Det var ju ingenting som brådskade.

Då fjärde knorren var utdrucken, reste sig brofogden, öppnade sin pappersrulle och slätade ut ett hvitt pappersark på bordet. Så harsklade han sig.

— Alldenstund vi nu alla äro församlade och redan druckit fyra knorror — började han.

Men Skrifvarsen afbröt honom.

— Hör du, granne — sade han. — Du vet ju, att jag inte är småaktig och inte du heller. Men tycker du inte som jag, att rätt ändå ska vara rätt? Ser du, den där fårskinnsfällan, som alltid hängt i stallslidret — ska inte den gå med i köpet?

— Fårskinnsfällan? Hvilken fäll? — frågade Larsbacken förvånad.

— Den där du alltid brukar ha i slädan om vintern.

— Men det är ju vår sängfäll. Den brukar mor och jag alltid ha i sängen, när det är kallt. Nu hänger den i loftet bland andra kläder.

— Sängfäll! Är du tokig, granne? En sängfäll är ju naken, men den här har öfverdrag. En slädfäll är det. Den har ju också alltid hängt i stallslidret, då jag varit här.

Larsbacken blef otrefligt röd i ansiktet och såg skarpt på den andre.

— Hör du, granne, när jag säger, att det är en sängfäll, så är det en sängfäll. Aldrig i lifvet kommer den att gå med i köpet, inte.

— Men det är orätt, granne. Jag har inte

satt mitt bomärke på den, och förresten har den alltid hängt i stallslidret. Rätt ska ju vara rätt.

— Ditt bomärke, säger du! — Larsbacken höjde betydligt på rösten. — Inte har du satt ditt bomärke på mina byxor och mors kjolar heller, men inte ska de väl därför följa med gården.

Nu grep Larsbackamor lugnande in.

— Seså, seså — sade hon. — Inte ska ni nu gräla om en gammal, sliten fäll. Den är ju knappt värd en mark.

— Åhå, mor! — Gammal, nåja! Men sliten och knappt värd en mark? Jag ska säga dig, att en bättre fäll finns inte i hela Hangelby. Det är fem fårskins under den och du sa ju själf en gång, mor, att Skräddar Boxström åt upp allt, som varit innanför skinnen, medan han sydde den. Och öfverdraget sedan! Bästa vadmalet — både stampadt och »tickateradt».

Brofogden harklade sig och ville äfven yttra något, men han afbröts af Skrifvarsen, som också begynte bli ond.

— Om det är en så god och dyrbar fäll, som du säger, granne, så är det nog bäst du behåller den — och hemmanet med.

— En god fäll, ja! — skrek Larsbacken, som ilskade upp sig allt mer. — Vill du se den? Mor,

hämta genast ned den från loftet! — Men då mor icke lydde, fick han själf tag i loftesnyckeln och ett, tu hade han fällen i kammaren.

— Se här, du! — Han höll upp fällen framför Skrifvarsen, bredde ut den, kramade ihop den igen och bredde ånyo ut den. — Är det inte en fäll som heter duga, hvad? Och den sku gå med i hemmansköpet! Åhut! Mors och min sängfäll, som vi legat under i så många år. Eller hvad säger brofogden och lagen? Har jag inte rätt, hvad?

Brofogden reste sig upp och harklade sig. Han var äfven betydligt röd i synen, han, men det härledde sig däraf, att han under hela tvisten flitigt spädt på ur konjaksflaskan.

— Alldenstund — begynte han — denna fårskinnsfäll veterligen och bevisligen af de båda här närvarande äkta makarna under hela deras sammanlefnad begagnats att skyla deras nakenhet med under sömnen, alltså och förty måste den enligt i landet gällande lagar och förordningar böra anses höra till det inre lösöret och kan således utan laga påföljd undantagas köpet.

Tystnad följde. Brofogden, som äfvenledes var nämndeman, var ju en af alla ansedd auktoritet hvad lag och rätt angår. Fårskinnsfällerna kunde således utan vidare uteslutas från köpet. Allt

hade därför måhända slutat i frid och endräkt, om blott Skrifvarsmor kunnat hålla munnen. Hon hade hittills suttit fullkomligt tyst, men nu skulle äfven hon yttra sin mening och den framkom i något olämplig form.

— Jag säger som grannars mor — sade hon — att en gammal fårskinnsfäll inte är något att gräla om. Sådana ha vi hemma flera stycken. Den är ju, som grannars mor sagt, både gammal och sliten och en gammal fårskinnsfäll kan innehålla både det som kryper och det som hoppar.

Larsbacken slog handen i bordet, så knorrkopporna hoppade. Äfven Larsbackamor såg ond ut. Att påstå att deras sängfäll kunde innehålla både det ena och det andra, det var då höjden af oförskämndhet! De, som i hela socken voro kända för sin renlighet och ordning.

— Att du inte skäms, din ohyflade ragata! — skrek Larsbacken. — Se noga på fällen, du! Nyp i den riktigt! Syna den i sömmarna! Om där finns ett enda lefvande lif i den fällen, så får ni hela hemmanet till skänks. — Han höll upp fällen framför ansiktet på Skrifvars mor samt gaf den slag på slag med flata handen.

Gumman drog sig baklänges undan. Lars-

backen följde efter. — Se noga på den, du! Sätt glasögonen på dig!

Nu grep Skrifvarsen in.

— Tänker du, din fan, stoppa din smutsiga fäll i munnen på hustrun min? Håll dig i styr, säger jag, annars får du se på annat! — Han grep fatt i fällen och sökte rycka den af Larsbacken. Men denne släppte icke sitt tag och så begynte de slita och dra hvar och en åt sitt håll. En förfärlig villervalla uppstod. Bordet med knorrkopparna slogs omkull och stolarna sparkades längs väggarna. Äfven gummorna grepo in. Först sökte de medla, men då detta icke hjälpte, grepo också de i fällen, understödande hvar sin hälft. Fula ord föllo å ömse sidor. Brofogden hade dragit sig undan i en knut med konjaksflaskan högt lyftad öfver stridsfältet.

Plötsligt förnams ett fruktansvärdt brak. Den gamla fårskinnsfällen remnade midt itu och åtskildde med ens de stridande, som handlöst ramlade på rygg på golfvet.

Vapenstillestånd följde ögonblickligen. Det var som om de samtliga fått en kallvattendusch. Skamflata kraflade de sig upp.

Larsbacken fann sig till först.

— Är det inte en stark fäll, hvad? — frågade han.

— Men den remnade ju — svarade Skrifvarsen.

— Ja, men vi var ju också fyra om den — och starkt folk till. Se på min arm! Och du är ju inte kraftlös, du heller. Och gummorna sen! Se på dem bakifrån, du!

Larsbacka mor tog en hastig öfverblick af rummet och begynte därpå energiskt ordna de hoprörda stolarna och borden samt släta ut matorna. Skrifvars mor höll förklädet för ansiktet, som om hon gråtit. Brofogden stod fortfarande i knuten med konjaksflaskan i handen och blicken vemodigt fäst på sitt fläckiga, tillskrynklade pappersark. Stämningen var öfverhufvud betydligt tryckt.

Då allt var ordnad i rummet, sade brofogden:

— Aldenstund mitt papper numera icke kan användas till laggitig skrift och skrifvandet förty måste uppskjutas till annan för båda parterna lämplig, hälgfri dag, vågar jag underdånigast föreslå, att vi skulle dricka en knorr till.

Det var det lösande ordet.

— Du har rätt du, brofogde, — utropade Larsbacken. — Mor, hämta in mer kaffe! Skrifva hinner vi ju alltid, eller hur, granne?

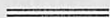
— Jovisst. Pojken är visserligen myndig, men

inte är han gammal för det. Det är ju rakt ingenting som brådskar.

Så bryggde de sig en ny knorr och sen de druckit ut den en till.

Under tiden resonnerade de ytterligare om hemmansköpet. De blefvo allt mer storartade ju längre det led. Till sist tyckte Larsbacken att det rent af var, som om han skulle ge gården åt sin egen son. Han skulle få allt, både det som var märkt och det som var omärkt. Ja, han skulle bli som en riktig far för pojken — hjälpa och stöda honom på allt sätt. — Se småaktig, det var han då inte.

— Nej, de kunde då ingen säga — sade Skrifvarsen. — Och inte var han, Skrifvarsen, småaktig heller.

»NÅDENS BARN.»

Det väckte icke så litet uppseende i bygden, då Fletbacka husbonden gifte sig. Han var redan öfver fyrtio år och något underlig till lynnet: tyst, sluten och dyster. Det förunderligaste var dock, att han fick traktens vackraste och förmögnaste flicka, henne, som så många unga förgäfves fikat efter. De flesta trodde ock, att hon tagit honom för den stora gårdens skull; men de, som den söndagen, då de två i all tysthet vigdes i kyrkan, sågo henne stå där så strålande glad och lycklig vid den ståtliga, redan något gråsprängde brudgummens sida, förklarade bestämdt, att kärleken varit det afgörande vid hennes val.

Fletbacka husbonden hade icke alltid varit så där tungsint och fåordig. I sin tidigaste ungdom var han tvärtom en glad fyr, som med lif och lust

deltog i alla ungdomens nöjen. Enda sonen i en stor, förmögen gård och därtill af ett prydligt yttre var han ock välkommen och välsedd öfverallt. Stundom hände det till och med, att hans yrande lefnadslust tog sig uttryck på ett mindre trefligt sätt: i ett vildt slagsmål eller i ett dryckeslag, som räckte natten lång. Det var dock få som klandrade honom för det. De flesta smålogo blott och menade öfverseende, att han ju var så bortskämd och ständigt van att få sin vilja fram.

Då han var tjugutvå år begick han ett brott.

Det var icke ett brott i vanlig bemärkelse och det var äfven nu få, som klandrade honom.

Vid den tiden antog man i tjänst i hans hemgård en ung flicka, dotter till ett åboarefolk under gården. Det var äfvenledes en glad tös, som tog dagen som Gud gaf den och sitt arbete lika lätt. Treflig såg hon ock ut med sitt ljusa, burriga hår, sina stora grå ögon och sin lilla, fylliga gestalt.

Hon flyttade till gården i vanlig tid på hösten. En lördagsafton påföljande sommar sade hon till gårdens unge son:

— Jag ska snart bli mor, som du nog vet. Om du icke vill skämmas för mig allt för mycket

vid vigseln, så är det bäst du går till prästen redan i kväll och bestyr om lysning.

Den unge mannen skrattade, visserligen något förläget och med bortvändt ansikte, men han skrattade dock.

— Är du galen? — frågade han.

— Nej — svarade hon. — Men jag vill att vårt barn ska få en far. Jag har väntat vecka efter vecka, att du sku ta första steget i den här saken.

Han skrattade ej mer, utan begynte i stället tala allvarsord med henne.

Det var omöjligt att de kunde gifta sig, det måste hon själf inse, så förständig som hon var. Föräldrarna skulle aldrig gifva sitt samtycke därtill. Och om de gifte sig mot deras vilja, blefvo de nog genast jagade från gården. De skulle icke tillåta henne att bo där en enda dag som hans hustru, om de ock kunde förlåta honom. Nej, gifta sig kunde de icke. Men han skulle nog ändå sörja för henne och barnet. Hon skulle genast flytta från gården och skaffa sig bostad i Helsingfors. Då barnet var födt skulle de inackordera det och hon taga tjänst i staden. Där kände henne ingen. Han skulle betala allt hvad det kostade. Begynte man prata något i bygden, så

skulle han och föräldrarna nog förstå att nedtysta pratet. Han skulle berätta allt för modern och finge de henne till bundsförvandt, hvilket de med säkerhet skulle få, så blefve allt så bra, så bra.

Under hela tiden han talade satt flickan tyst. Ögonen höll hon stadigt riktade på den unge mannen och tycktes äfven uppmärksamt lyssna till hans ord. I själfva verket fattade hon dock icke ett ord af hvad han sade. Hennes ögon voro visserligen fästade på honom, men blicken var inåtvänd och tankarna riktade på helt annat.

Då han slutat, satt hon ännu några ögonblick tyst, allt fortfarande med det där inåtvända i blicken. Så vaknade hon liksom upp och frågade:

— Du vill inte gifta dig med mig?

Då han icke svarade, reste hon sig och gick långsamt mot dörren. Där stannade hon, tycktes fundera på något samt vände sig därpå om och gick än en gång fram till den unge mannen och räckte honom handen.

— Förlåt! — sade hon okonstladt och lugnt, men med tårfyllda ögon. Så aflägsnade hon sig snabbt — —

TVÅ dagar senare fiskade man upp hennes döda kropp ur ett närbeläget träsk.

* * *

Från den stunden var den unge mannen alldeles förändrad. All hans lifslust hade med ett slag förintats. Hvarken fiolens toner eller flickornas menande ögonkast kunde mer utöfva någon lockelse på honom. Arbetet, som hittills förefallit honom nästan som en börda, var nu det enda, som tycktes binda honom vid lifvet. Förändringen var så snabb och slående, att han för en tid blef allmänt samtalsämne i byn. Somliga beklagade honom, andra skrattade åt honom. Föräldrarna, som fruktade att hans förstånd skulle taga skada, gjorde allt för att vända hans tankar från det, som de visste att bundo dem. Mången natt lågo de vakna och lyssnade oroligt till sonens tunga steg i vindskammaren där ofvan deras sofrum.

Men med hans förstånd var det ingen fara, det visste han själf. Tvärtom tyckte han, att detta dag för dag liksom skärptes, att han begynte se saker och ting vida klarare och sannare än förut. Han kunde stundtals äfven se på sitt brott med fullkomligt klar och nykter blick och då tycktes det äfven honom icke så skrämmande stort. Hvad han gjort, hade ju så många andra gjort före honom. Satt där icke två af traktens flickor på tukthuset för barnamord, medan män-

nen, barnens fäder, gingo där hemma lugna och glada, som om saken alls icke kommit dem vid. Det var ej heller egentligen det, att flickan dödat sig, som mest oroade honom. Det var visserligen förfärligt det ock. Han hade ju ständigt för sitt inre hennes tårfyllda ögon och underbart inåtvända blick, då hon räckte honom handen och sade detta »förlåt», som han icke kunde förstå. Det som djupast och starkast gripit honom var den fasta tron, att han på samma gång orsakat hennes eviga ofärd. En själmördare kunde ju aldrig få del af den eviga saligheten. I denna punkt var hans brott så stort, att det aldrig kunde försonas. Han måste följa henne åt. Stundtals förnam han sin skuldbörda så starkt, att han tydligt kunde se och känna, hur hon suckade och kvaldes där i den eviga plågan, hon och barnet, som icke fått se dagens ljus, men som dock redan varit ett lefvande lif för sig — —.

Med åren blef han något lugnare. Han såg visserligen syner ännu och förnam gnagande smärta i sitt inre; men synerna voro dunkla, liksom mera aflägsna och smärtan förnams mindre stark. Det gafs till och med stunder, då han glömde allt och kände sig nästan lugn

* * *

Då han var trettio år, dog fadern och sonen fick öfvertaga gården.

Modern stod fortfarande för hushållet.

Då fadern låg på sitt yttersta, uppmanade han sonen att så fort som möjligt gifta sig. Giftermålet har nog sina bekymmer, sade han, men det har ock stor glädje. Tänk på mor och mig hur vi lefvat tillsammans! Åt en bra hustru kan man förtro allt, både godt och ondt.

Sonen log. Gifta sig skulle han nog aldrig, tänkte han.

Men alltefter som tiden led begynte faderns ord te sig för honom i ett mera förståeligt ljus. Den gamles ord, att man åt en bra hustru kan förtro allt både godt och ondt, gaf honom särskildt att tänka på. Att få förtro sig åt någon, att få meddela allt det som tyngde och tryckte honom och vinna uppmuntran och tröst, hade han ständigt längtat efter. En hustru skulle måhända vara den, som bäst kunde fatta hans känslor. En gång hade han försökt förtro sig åt modren, men hennes tröst hade varit den samma som hans egen: han hade ju icke handlat sämre än andra.

Men det ena året efter det andra förgick, utan att det blef något giftermål af. Kvinnor stodo

honom nog till buds, men han tyckte sig hos alla, äfven de bästa, finna något kallt och frånstötande — det som han mest fruktade för.

Så en söndag — han var då redan öfver fyrtio år — då han som vanligt var i kyrkan, såg han en ung flicka sitta andäktigt i en bänk snedt emot honom på kvinnosidan. Hon var honom icke obekant, ja, han hade nästan sett henne växa upp; men han hade aldrig tidigare lagt vidare märke till henne. Nu kunde han icke taga sina ögon från henne. Hos henne fanns just det, som han förgäfves sökt hos så många andra. Han kände sig riktigt slagen af det varma, förtroendegifvande i hennes blickar och det ljusa, glada, som likt solglans omgaf hela hennes person. Att han icke kommit att lägga märke till detta förut! Då hon för en stund riktade sina ögon på honom, där han satt och oafbrutet betraktade henne, kände han sig genomströmmas af en under många år aldrig förnummen känsla af lycka och inre frid.

Någon tid därpå friade han till den unga flickan och fick ett gladt ja till svar.

* * *

Den första tiden efter giftermålet kände han sig nästan lycklig. De onda tankarna höllo sig för det mesta borta och när de trängde sig fram, behöfde han blott blicka in i sin unga hustrus varma, klara ögon för att de åter skulle försvinna. Han hade berättat henne allt och hon hade tröstande och uppmuntrande sökt vända hans håg till lifvet och dess glädje igen.

Men så småningom försjönk han åter i sitt forna grubbel. Hustrun begynte äfven förlora sin makt öfver honom. Hans oro härledde sig nu också af någonting annat än tidigare. Det var numera icke den unga själfmörderskans evighetspina och hans egen gifna ofärd efter döden, som mest kvalde honom. Den döda framstod visserligen för honom äfven nu lika tydlig och klar som förut, men det sorgsna, inåtvända i hennes blick hade försvunnit och lämnat rum för någonting hotfullt och skrämmande, någonting som tydligt varslade om olycka och timligt straff. Denna förnimmelse af att »något skulle hända», blef snart till en bergfast tro, mot hvilken hustruns alla tröstansfulla ord och varma blickar ohjälpligt strandade. Han förstod ock på hvilken punkt straffet skulle drabba honom: i äktenskapet, just

på det området där han förbrutit sig och där han äfven känt en fläckt af lycka.

* * *

På andra året efter giftermålet födde hustrun en pojke till världen. Detta barn skall förmå, hvad jag icke mer förmår, tänkte modren.

Då gossen var årsgammal, kom en af tjänarinnorna en dag springande med andan i halsen till fadern ute på fältet. Han skulle genast komma hem och fara efter läkaren. Gossen hade blifvit så svårt sjuk — hade haft flera krampanfall.

Fadern sade ej ett ord, spännde snabbt en af hästarna från redet, kastade sig på dess rygg och red hem. Han var nästan hvit i ansiktet och läpparna stramade hårdt mot tänderna.

Då han kom hem, talade han några ord med hustrun, selade därpå sin bästa häst och begaf sig i väg. Han hade halfannan mils väg till läkaren, men hästen var en af traktens bästa och han spännde dess krafter till det yttersta. Om två timmar skulle han vara hem igen. Hela tiden han satt och manade på hästen, kände han, att allt detta icke nyttade till något, att barnet i alla fall skulle dö — — —. Det, som han gått och

väntat på, hade kommit nu och det drabbade hårdt och tungt, hårdare än han kunnat tänka sig. Ty barnet var honom kärare än lifvet. Ja, det var naturligt, tänkte han, att straffet skulle drabba honom just på detta sätt, genom barnet, detta barn, som redan vuxit samman till ett med hans lif. Att han icke kommit att tänka därpå förut! Han hade ju nog förstått, att det var i äktenskapet »något skulle hända», genom hustrun; på barnet hade han icke tänkt. Det hörde ju äfven andra till. Ännu en skulle således få lida för hans brott — hustrun.

Då han återvände med läkaren, kom hustrun emot dem på trappan med ögonen röda af gråt. Läkaren hoppade vigt ur åkdonet och skyndade åtföljd af föräldrarna till sjukrummet. Då han undersökt det sjuka barnet, mumlade han något om, att »det var osäkert» . . . det hade troligen redan flera dagar varit sjukt.

Mannen gick åter ut, förde den tröttkörda hästen, som blifvit stående vid trappan, till stallsbacken, selade af den och ledde den i stallet samt gaf den vatten och foder. Han gjorde sig ingen brådska numera. Han skulle tids nog få klubbslaget.

Så gick han åter in — icke till det sjuka barnet

utan i ett annat rum. Genom väggen kunde han höra, huru läkaren och modren samtalade med hvarandra. Stundtals hördes ock barnets klagolåt.

Han begynte gå fram och åter, som hans vana var, då oron ansatte honom. Ögonen voro stirrande och blodsprängda och ansiktet betäckt af kallsvett. Han försökte fästa sina tankar på det, som försiggick därinne i sjukrummet, på den smula hopp läkarens ord inneburo, men det var omöjligt. De återkommo ständigt till honom själf och hans stora sorg, som skulle följa honom till lifvets ända. Om han skulle göra slut därpå med ens? Om han skulle följa sitt barn i döden? Men hvad sedan? För barnet var det beredt ett annat rum än för honom, syndaren. Han skulle komma till hennes boning, hon som också tagit sitt lif. Det var väl äfven detta hon önskade. Ett ögonblick skymtade äfven hustrun för hans inre och den sorg allt detta skulle bereda henne. Men han kände sig nästan oberörd däraf. Han tyckte, att hennes sorg alls icke kunde jämföras med hans. Hon skulle snart glömma, hon som andra. Helt annat var det med honom — — —.

Bäst han gick där, föllo hans blickar på ett bibelspråk, som inom glas och ram hängde på väggen. Det var en af dessa på papp med stora bokstäfver

tryckta bibelverser, som af kringvandrande kolportörer utbjudas för några tiotal penni. Det lydde:

Kommen till mig i alle, som arbeten och ären betungade, jag skall vederkvicka eder och gifva eder frid i edra själar.

Han stirrade och stirrade på de så ofta hörda och lästa orden. Och ju längre han såg på dem, dess tydligare framstodo de för honom. Det var som om de skilda bokstäfverna fått lif. Till slut tyckte han, att allt sammansmälte och antog gestalten af en man — en törnekrönt, sorgset, men på samma gång oändligt mildt blickande man, som vinkade honom till sig.

Och plötsligt, utan att han visste hur det gått till, låg han på knä framför den törnekrönte och bad med pannan stödd mot väggen. Det var ord utan sammanhang, som ljudlöst gingo öfver hans läppar — ödmjuka, ångerfulla, tiggande ord. Det var ett djupt, längtansfullt rop efter förlåtelse och barmhärtighet, för honom själf, för hustrun och barnet samt isynnerhet för henne, som han drifvit i döden. Herre, af nåd — — — — —

Då hustrun efter en stund kom in i kammaren, låg han allt fortfarande på knä med hufvudet

lutadt mot väggen. Det såg ut, som om han slumrat.

Hon rörde sakta vid hans skuldra. Han spratt till, steg upp och såg nästan skrämnd på hustrun. Med ens ljusnade hans blick och han grep hennes hand.

— Barnet får lefva — sade han gladt.

— Jaa — så tror doktorn. Det värsta är öfverståndet nu. Men hur vet du det? — frågade hon förvånad.

— Kristus har sagt det — svarade han frimodigt. — Jag såg just nu honom och henne, du vet, framför mig hand i hand. Och hon log och såg lycklig ut och äfven han log. Allt är förlåtet och utplånadt och därför kommer också barnet att lefva.

Så förde han hustrun sakta vid handen till sjukrummet.

Hans blick var ljus och klar och glad, som om han fått sin ungdom igen.

* * *

Någon tid därpå uppstod en liflig religiös väckelse i byn. Den begynte därmed att Fletbacka husbonden en söndagseftermiddag bad några nära bekanta komma till honom och åhöra

en treflig berättelse, som han skulle uppläsa för dem ur en tidning. Då berättelsen var läst, begynte han berätta för dem tilldragelser ur sitt eget lif, tilldragelser, som för de flesta voro kända, men som nu framstodo för dem i ett nytt ljus. Isynnerhet berättade han noggrannt om allt, som tilldragit sig vid barnets sjukdom. Han slutade med att framhålla, att han nu med säkerhet visste, att ingen synd, huru stor den än är, blir oförlåten, om man blott ångrar sig och ber om förlåtelse. Han hade varit den största af alla syndare, men hade ändå fått förlåtelse, och likaså hon, fast hon tagit sitt lif. Kristus hade tydligt i en uppenbarelse visat detta.

Följande söndag sammankom man igen, men nu var man flera. Äfven nu talade Fletbacka husbonden, men också andra hade ett och annat att anföra om Guds stora nåd mot människorna. Ryktet om dessa sammankomster spred sig allt vidare och lockade allt flera och flera till Fletbacka. Somliga kommo af nyfikenhet, andra af verkligt behof. Isynnerhet drogos sådana personer till dessa möten, som af sig själfva och andra ansågos mer och mindre tillspillogifna.

Då ett år gått tillända, hade större delen af den stora byns befolkning gripits af väckelsen.

Sammankomsterna höllos numera på olika ställen, men Fletbacka husbonden var fortfarande medelpunkten i desamma. Vid alla möten såg man hans högresta gestalt och ljusa, glada ansikte med den fridfulla blicken. Men han talade numera mycket sällan. Han var för litet bevandrad i Bibeln. Strängt taget kunde han icke ordā om mer än ett bibelspråk, det där han hade hängande på väggen i sin kammare. Fick han utlägga om det, så verkade hans ord allt ännu lika gripande som förut.

Det var andra, som nu uppträdde, mest ungt folk, män och kvinnor, med glödande tro och en aldrig svikande bibelkänedom. På grund af att man ofta talade om »Guds nåd» i förhållande till människorna, hvilka man benämnde »barn», fingo rörelsens anhängare namnet »nådens barn», medan alla öfriga i motsats härtill kallades »syndens barn».

I rörelsens starkaste tid var det nog så, tyckte mången, att »nådens barn» bredde liksom en mörk slöja öfver hela byn. Det låg något kvalmigt, tungt och tryckande i luften, sade man. Man kunde icke roa sig som förr. Detta förbitterade en del af syndens barn, och det hände, att förbittringen tog sig uttryck i störande uppträden

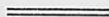

vid sammankomsterna. Men det kunde ock inträffa, att nådens barn kvittade uppträderna med att dristigt stiga fram till danslafven och i ljungande ord uttala dom och fördömelse öfver de dansande. Då tystnade fiolen, dansen afstannade och mången smög sig blek och skrämnd bort från dansplatsen.

Allt detta upphörde dock med tiden. Äfven benämningarna »nådens» och »syndens» barn glömdes. Sammankomsterna blefvo ock allt färre och färre, tills de slutligen så godt som upphörde. Numera kommer man tillsammans endast då, när någon känd predikant från annan ort tillfälligtvis besöker byn.

Väckelsetiden är sålunda förgången och dess öfverdrifter med den. Men ett har icke förgått, om det ock i viss mån ändrat form och ej mera tager sig uttryck i ord. Det är tron på Gud och hans allvisa ledning af människornas öden. Denna tro är så djup och fastgrundad, att hvilka motgångar och sorger än må drabba en, förtvivlar man aldrig eller förlorar hoppet om ändring. Äfven i andra afseenden har denna tro utöfvat inflytande på byns innebyggare. Deras redbarhet har blifvit till ett ordspråk, deras laglydnad, sammanhållighet och hjälpsamhet mot

hvarandra nästan likaså. I andra byar säger man om dem, att de äro ytterst gammaldagssinnade och hafva svårt att fatta, hvad nutiden kräver af människorna. Detta erkänna de själfva ock oförbehållsamt. Men på samma gång hänvisa de, icke utan en viss stolthet, på den omständigheten, att under de senaste tio åren ingen enda af den stora byns innevånare behöft anlita fattigvården samt att endast trenne af dess husbönder låsa sina matbodar till nätterna.

UTAN KONTRAKT.

— En lefnadssaga ur verkligheten. —

Ohyggligt mord.

Underhafvande dödar sin husbonde.

I Mossabäck by af Sibbo socken inträffade den 15 dennes ett ohyggligt mord eller måhända rättare dråp. Tillgången därvid var följande:

Åboaren å Glammas hemman i nämnda by Anders Gustaf Lindström hade flerfaldiga gånger af sin husbonde, hemmansegaren Johan Fredrik Forsström, blifvit uppmanad att fullgöra sin dagsverksskyldighet till gården, men städse utan resultat. Till slut förlorade Forsström tålmodet och beslöt att förständiga Lindström till afflyttning från stället mark. För detta ändamål begaf sig Forsström, åtföljd af nämndemannen A. Stenfors och skomakaren V. Hedström, nämnda dag till Lindströms backstuga, belägen cirka $\frac{1}{2}$ mil från gården på andra sidan om

ett träsk, öfver hvilket de färdades med båt. Då männen landstego å Lindströms strand, kom denne dem hotfullt till mötes. Man sade sitt ärende och sökte först i godo träffa någon öfverenskommelse med Lindström. Men då detta visade sig omöjligt, blef han af den åtföljande nämndemannen tillsagd att inom viss tid bortflytta sina byggnader från gårdens mark. Häröfver greps Lindström af ett sådant raseri, att han utan vidare tilldelade sin husbonde ett så våldsamt slag mot hufvudet, att denne så godt som ögonblickligen afled. Lindström, som oförbehållsamt erkänner sitt brott, blef kort därpå fångslad och införpassad till länehäktet i Helsingfors. Den mördade Forsström var en förmögen, cirka 60 år gammal man, som gjort sig allmänt aktad och afhållen i bygden för sin stora hjälpsamhet. Lindström åter var känd för sitt häftiga, vildsinta sinnelag, men vitsordades i öfrigt som en duglig arbetare. Han är endast cirka 35 år gammal samt har hustru och tre minderåriga barn. Händelsen har väckt stort uppseende i denna annars så fredliga bygd.

(Hufvudstadsbladet för den 20 sept. 1890).

Sedan man fått ångbåtsförbindelse med hufvudstaden, hade det blifvit öfverfullt af sommar-gäster i den vackra skärgården. I hvarje koja, huru liten och rucklig den än var, hade någon hufvudstadsfamilj slagit sig ned, medan de rätta innebyggarne krupit in i badstugor, sjöbodas och lador. Skärgården var också sällsynt tilldragande och lifsförnödenheterna ovanligt billiga. Och då därtill kom, att befolkningen var mycket sympatisk och tillmötesgående och hyresgästerna för det mesta lämnat sina stadsanspråk hemma, trifiedes man godt tillsammans och förnyade hyresaftalet år efter år.

Sålunda kom det sig att enkan Lindström haft sin stuga uthyrd åt samma ämbetsmannafamilj fem somrar å rad samt att aftal träffats om ut-hyrning äfven för den sjätte sommaren.

Aftalet gick emellertid om intet.

Tidigt på våren vid första öppet vatten måste Lindströmskan ro in till staden med återbud åt baronens.

Det var en tung färd för Lindströmskan. Förödmjukelsen och skammen sutto i båten och tyngde och tyngde som en last af sten. Om icke vreden och hoppet spännt musklerna till ett kraf-

tigare årtag då och då, så hade Lindströmskan säkert icke nått sitt mål den gången.

Nästan än tyngre blef återfärden. Vreden hade hon nog fått svalka; hon hade sagt baronens både många och hårda ord. Men af hoppet fanns icke en gnista kvar. Man hade visst varit mycket undfallande och i det mesta gifvit henne rätt. Friherrinnan hade till och med gråtit en skvätt och lofvat både ett och annat. Men hennes förhoppningar, som hon föröfrigt i sansfulla stunder nästan begabbat, men som dock ständigt legat där innerst och hviskat, de hade blifvit skingrade som rök för blåst. — Inte kunde Lindströmskan, gamla, förståndiga människan, hade friherrinnan sagt, gå och inbilla sig att det kunde bli giftermål af mellan ungdomarna. Hvad skulle han, en studentpojke, som inte förtjänade en penni, föda hustru och barn med. Baronens voro föröfrigt fattiga, hviskade hon, skulder upp öfver öronen. Pojken var förresten nu i utlandet och studerade och det kostade förfärligt med pengar. Men de skulle nog ändå komma ihåg Lindströmskan. De visste alltför väl, hvad de voro skyldiga flickan, Jenny, och barnet, om det blef vid lif. Det skulle aldrig behöfva lida någon nöd. De voro inte sådana människor, som skrattade åt sådant. Det

var en olycka och olyckan är inte att le åt. Ja, ja, suckade friherrinnan till slut, man hade intet annat än sorger och bekymmer af sina barn, om man sedan räknade sig till herrskap eller gement folk.

Då Lindströmskan följande dag rodde hem, kände hon sig något lugnare till mods. Vreden hade hon fått svalka och hoppet, som hållit henne i en viss, orolig spänning, var fullständigt förintadt. Det föreföll henne, som om hon nu jämte dottern stigit öfver tröskeln till ett nytt lif, som visserligen tedde sig mörkt och dystert, men som dock kunde lefvas och måhända äfven hade en och annan ljusglimt att bjuda på. Någon hjälp skulle hon dock aldrig ta emot af baronens.

Då hon i kvällningen landade vid hemstranden, kom dottern henne till mötes och båda hjälptes åt att draga båten på land. Ej ett ord yttrades. Dottern hade haft fullt klart för sig, att moderns stadsfärd ej skulle nytta till något. Hon hade rent af skämts för hela färden. Han, studenten, unga baron, hade ju icke narrat henne. Det hade icke med ett ord varit fråga om giftermål dem emellan — ej ens ett enda kärlekens ord hade de fällt till hvarandra. Huru hon kunnat glömma sig ända därhän, som hon gjort, därute i ensamheten

på skäret, förstod hon icke. Allt tedde sig nu för henne så dunkelt och dimmhöljdt som en otydlig dröm. Hon hade ju mången gång förut varit utsatt för värre anfall från sina likars sida och alltid gått segrande ur striden. Men då . . . Nu, för stunden, kände hon intet annat än en kväfvande känsla af skam, mest för att hon gifvit sig åt en herreman, samt fruktan för att få höra skoningslöst hårda ord af modern.

* * *

Då Gustaf, eller »Lindströms Jennys-Gusta», som han allmänt kallades, var tio år gammal, dog gamla Lindströmskan och pojken var från den stunden helt öfverlämnad åt modern. Efter någon tid begynte det gå underliga rykten om de två. Man talade om svält och smuts och vanvård af alla slag samt att modern blifvit nästan slö. Hon hade ju ock varit litet underlig allt sedan pojken föddes, ytterst fåordig och skygg för folk. Till slut måste fattigvården gripa in. Gustaf blef främtagen modern och mot någon ersättning inackorderad hos ett torparfolk på fastlandet.

Gustaf var redan nu en duktig, stark pojke, med fina, regelbundna drag och smala, bruna ögon.

Det sades dock, att han var ytterst elak och häftig till sinnelaget. Han kunde utan synbar anledning gå och tjuras i timal och kallade någon honom »baron», hvilket ej sällan hände, greps han af formligt raseri. Engång hade torparmor på skämt sagt, att man nog redan på hans utseende kunde märka, att han var son till en baron. Ögonblickligen hade pojken gripit en brandgaffel från knuten och därmed begynt bearbeta torparmor så våldsamt, att hon måste ropa på hjälp. Saken ådrog visserligen Gustaf ett par bastanta örfilar af torparen, men från den stunden slapp han äfven höra vidare anspelningar på sin härkomst från torpfolkets sida.

Men samtidigt gjorde han sig känd för att vara duktig och rask vid arbetet samt ordentlig i öfrigt, och detta hans rykte växte med tiden, så att han vid fullvuxna år kunde påräkna de bästa platser. Han trufdes dock aldrig länge på ett ställe. Mest var det år och plats. När han var 25 år gammal och sammansparat ett litet kapital, tog han ej drängtjänst mer, utan arbetade än här, än där, hvar det betalades mest.

Det var detta han önskat redan från tidiga år. Det var denna, måhända nedärfda, längtan efter frihet och oberoende, som drifvit honom till

sparsamhet, som sporrat honom att hålla sitt rykte som duktig och pålitlig arbetare uppe, så att han alltid kunde komma sig till välaflönade platser.

Nu, sedan han kommit sig till så pass mycket, att han hvilken stund som hälst kunde lägga grunden till eget hem, var det emellertid, som om hans själfständighetslängtan något skulle dämpats. I stället förnam han en stark åtrå efter att ytterligare spara, att se sitt kapital ökas dag för dag. Och han skulle väl ännu länge ha offrat sina krafter på andras arbeten, om icke en händelse inträffat, som med ens gaf hans lif en annan riktning.

En afton — det var midt i högsommaren — då han var på hemväg från ett nybygge, där han en längre tid arbetat, stannade han vid det lilla, långsmala träsket, som åtskillede byns odlade fält från skogsmarkerna.

Allt var så lugnt och stilla.

På träskets ena sida, där åkerfälten lågo, såg man ännu folk, som säfligt och betänksamt beredde sig till hemfärd från dagens arbete. Men på andra sidan, skogssidan, där han stod, förnams ej en rörelse, ej ens en vindfläkt, som skulle krusat träskets yta. En rand af yfviga, kortvuxna björkar klädde stranden ända till vattenbrynet och

bortom björkranden vidtog en mörk barrskog, som höjde sig allt mer och mer, tills den slutligen sammansmälte med det ljusblå himlahvalfvet.

Det var icke första gången Gustaf stod på denna plats. Det var nämligen just på detta ställe, han många gånger i tankarna byggt sitt blifvande hem. Här skulle stugan stå, just vid träskets rand, och längre åt sidan, mellan björk- och barrskogen, där det fanns flera stora glännor, bevuxna endast med buskar, där skulle han uppröjda åt sig åkerjord. Där fanns ju en par, tre tunnland god odlingsbar jord.

Bäst han stod där försjunken i tankar, hörde han det prassla i skogen bakom sig, och då han vände sig om, stod en ung, ljushårig flicka med glödande kinder framför honom.

Hon såg häpen, nästan skrämnd ut. Men han skrattade.

— Kors, jag trodde att det var vår ko! — utbrast hon slutligen.

Han skrattade ännu mer.

— Jaså, du tog mig för en ko?

— Jaa . . . en af våra kor har gått vilse någonstans — gårdet ligger alldeles nere — och när jag såg något mörkt skymta bland träden, trodde jag det var hon. Jag har sökt mer än en timme.

— Nå, då ska vi söka en timme till och det tillsammans. Men först ska du sätta dig ned på den här stenen och höra på mig en stund. Jag har något att berätta dig.

Han fattade om hennes armar och sökte förmå henne att sätta sig på den anvisade stenen.

— Nej, nej, jag har inte tid, jag måste söka efter kon — protesterade hon. — Släpp mig!

Han släppte hennes armar, men upphörde icke att djärft betrakta henne. Det var med denna flicka som med bostadsplatsen. Han hade sett och sammanträffat med henne många gånger förut och nog också tyckt henne vara den enda, med hvilken han velat dela sitt bröd. Men till något afgörande hade det dock icke kommit, oaktadt han godt visste, att han icke skulle få afslag. Han hade tvekat, rädd för att binda sig, innan han fullt stod på egen grund. Men nu var hans tvekan med ens försvunnen. Nu tyckte han, att det var alldeles naturligt och själfallet, att hon skulle bo där med honom, hon och ingen annan, och att hon äfven med honom skulle börja ifrån början. Och så begynte han berätta för henne, att han tänkt bygga en stuga åt sig på detta ställe, just där de nu stodo, om han blott finge arrendera eller köpa marken däromkring.

Men han ville icke bo där allena. Skulle inte hon...

Han såg henne frågande, men på samma gång tillitsfullt i ansiktet.

Hon blickade rodnande och gladt leende upp. Det var just detta hon länge väntat på. Han borde ha vetat det...

Följande söndag gick han till egaren af marken och frågade, om han ville sälja eller arrendera åt honom ett stycke jord på det och det stället. Husbonden visste ju nog, hvilken plats han menade.

Husbonden funderade en stund. Så sade han, att sälja det ville han inte. Han ville inte minska hemmanets jord för barnens skull. Men han skulle gärna öfverlåta jord åt Gustaf mot årliga dagsverken fast huru mycket som hälst.

Så blef det fråga om kontrakt och dagsverkskyldighet.

— Kontrakt! Hvad fan ska vi med det? — frågade husbonden halft arg. — Jag har aldrig skrivit något kontrakt med någon i hela mitt lif och tänker inte göra det nu heller. När två ärliga karlar komma öfverens om en sak, så är det nog lika godt som kontrakt. Och hvad dags-

verkena anbelangar, så tänker jag vi nog ska komma öfverens. Du gör någon dag i året, om du hinner och vill. En sån där jordrensa är väl inte så mycket värd, tänker jag. Bygg du och odla först, så hinna vi nog sedan tala om utskylderna.

* * *

Gustafs blifvande svärföräldrar voro torparfolk och stodo sig ganska bra, men då torpet var fullt af små och stora, blef det ganska smått om utrymmet, då Gustaf och Anna på hösten gifte sig och tillsvidare bosatte sig hos Annas föräldrar. Det var dock i alla fall bättre än att bo hos främmande. Lefnadskostnaderna blefvo mindre och torpet låg i närheten af Gustafs arbetsplats — det blifvande hemmet.

Det blef en svår arbetstid som nu stundade. Det var icke så lätt att allena timra upp en stuga, huru anspråkslös man än tog den, och på samma gång förtjäna till uppehållet. Det lilla sammanparade kapitalet fick nämligen icke röras för detta ändamål. Gustaf lyckades emellertid för godt pris få en mindre stocklada af en husbonde i byn och virket släpade han sedan till byggnadsplatsen med torpets häst. Någon riktig stenfot

var det ej att tänka på; den fick man sätta sedan — endast duktiga knutstenar under tomtstockarna. Upptimringen var synnerligen svår för endast en karl. Sålänge byggnaden var låg, gick det ändå, men ju högre han kom med väggarna, dess värre blef det att hala upp stockarna. Han redde sig dock sålunda, att han med rep först hissade upp stockens ena ända till en viss höjd samt fastgjorde repet och därpå hissade upp den andra. På det sättet fortgick det hvarf efter hvarf. Men det fordrades tid och krafter därtill. Det var två mans arbete han utförde. Då takstolarna skulle resas, måste Anna med och hjälpa. Och där stod hon nu på ställningen och halade och drog liksom mannen. Samtidigt som Gustaf arbetade på sitt nybygge, uppförde han »på summa» en hölada åt en af byns bönder. Han hade ställt det så, att han den ena veckan arbetade på sitt eget bygge och den andra på ladan. På detta sätt förtjänade han i det närmaste så mycket som åtgick till uppehållet.

Anna var ej heller overksam på sitt håll. Hon ville ha »kistan» åtminstone till hälften fylld. Man hörde ock hennes väfstol slamra till långt in på nätterna i torpets boda, som för detta ändamål öfverlåtits åt den unga hustrun. Ställets stalls-

vind hade Gustaf lagt beslag på. Här snickrade han om kvällarna samt de dagar, då vädret var öfversig fult, fönster och dörrar samt hyflade upp golf- och mellantaksvirket.

Så fortgick det den ena dagen efter den andra. Då det började våras, hade Gustaf sin stuga under tak.

Men han hade ännu något annat därtill.

En dag på förhösten hade Anna kommit till bygget med gräfte och yxa på axeln. Kort därpå ljöd det yxhugg och brak bakom björkskogen. Då kvällen kom, var en af glännorna rödjad och fri från småskog. Följande dag grep hon till gräftan; likaså dagen därpå. Tredjedags kvällen hade hon mer än två kappland god potatisjord uppgräftad. Men då hon tyckte, att annat nödvändigare arbete därigenom för mycket försumades, sade hon en dag till sina bröder, att hon följande lördag skulle ställa till ett kaffekalas för dem i det nya hemmet. De skulle komma tidigt på morgonen samt taga yxa och gräfte med sig. Bröderna grinade först litet surt. De voro just icke vidare trakterade af svågern, som tog bra nog stor plats i hemmet och därtill icke så få handtag af föräldrarna, isynnerhet af modern. Men de kommo ändå, och när de engång fått tag om

gräftskaftet, släppte de det icke förrän sent på kvällen. Då hade de unga godt land uppgräftadt till mer än en tunnans potatisutsäde.

Följande höst vid allhelgonatiden hade de unga sin stuga så pass färdig, att de kunde flytta in. Liten och anspråkslös var den, men den var dock deras egen, deras hem, där de kunde styra och ställa, som de själfva ville.

Kort efter inflyttningen fick Gustaf en dag besök af sin husbonde. Han hade icke tidigare besett nybygget och stod därför nu en lång stund och stirrade omkring sig innan han inträdde.

Han såg föröfrigt underlig ut, mannen. Krok-pipan hängde slappt ned i högra mungipan, från hvilken en oafbruten rännil spott rann ned längs pipskaftet. Byxorna med svångremmen sackade lågt ned framtill och lämnade magen och den smutsiga skjortan till god del bara. Innanför byxlinningen höll han ständigt vänstra handen, med hvilken han oupphörligt kliade sig i ljumsken. Mössan med den stora, breda skärmen var djupt neddragen öfver pannan och dolde till hälften de små, stickande ögonen under den kullriga, liksom stenlagda pannan. Ända upp till ögonen var ansiktet betäckt af gråbrun skäggstubb, som under hakan bildade en längre tofs.

Då han inkommit i stugan och hälsat — han höll fortfarande mössan på — drog Gustaf genast lösbänken från bordet och bad honom sitta ned. Gubben satte sig, säfligt och långsamt, tog pipan ett tag från munnen, spottade och strök därpå med rockärmen öfver munnen. Därpå såg han sig äfven här spejande omkring.

— Ni bor ju riktigt som herrskap — sade han. Ja, riktigt som herrskap.

Gustaf skrattade.

— Nå, det kan man då inte säga. Annars är här ju nog vackert utomkring.

— Det var någon som sade, att den här platsen är värd flera hundra mark. Men jag svarade, att skräp är den värd. Jag säljer ju den inte heller. Jord är jord, men pengar är bara mull.

Tystnad följde. Mor Anna sysslade med kaffe-pannan vid spiseln. Gustaf såg något orolig ut. Slutligen sade han:

— Ni kunde väl ändå ge mig något bestämdt besked om den här jorden. Det är så osäkert på det här sättet.

— Prat! Osäkert? Är jag inte en karl, hvad, och är inte du också en karl, och två riktiga karlar komma nog alltid öfverens. Arbeta du opp bara

så mycket du hinner och orkar, med utskylderna är det ingen sak.

Nu var kaffet färdigt. Koppar, socker och grädde framsattes på bordet och Anna hällde uti.

— Var så god!

Ett ögonblick tänkte gubben taga mössan af. Handen fördes redan till skärmen. Men så hejdade han sig; tog blott pipan från munnen, strök ett tag med armen öfver läpparna och grep så tag i en kaffekopp.

Man drack under tystnad både första och andra koppen.

Då man druckit, grep gubben tag i pipan igen, slog ut askan mot stöfveltån samt tömde pipoljan på askhögen. Därpå strök han öfver det hela några tag med foten.

Gustaf bjöd honom stoppa på nytt.

Då gubben stoppat och tändt, steg han upp och skulle gå. Men då han kom till dörren, stannade han, spottade och sade, utan att vända sig om:

— Si, saken är den, att jag tänkte be dig, Gustaf, lägga ihop några lass vindfällan åt mig här i skogen i höst. Det kunde ju räknas jussom arrende. Du har ju redan odlat potatis här, ser jag.

Gustaf drog en lättnadens suck. Han hade visserligen tänkt, att han skulle slippa allt arrende detta år, då så litet var uppodladt. Men inte var han heller ovillig att göra något — den där vedhopläggningen skulle nog inte ta så stor tid i anspråk.

Då husbonden gått, sade Anna:

— Du ska få se, att den där bisin ännu kommer att ställa det svårt för oss. Att nu redan fordra arrende! Jag kan inte tåla honom! Se nu, hur han farit med golfvet! — Hon fattade förtrytsamt en kvast och begynte energiskt göra rent efter gubben.

* * *

Följande vinter timrade Gustaf upp åt sig ett fähus. Han hade ännu så mycket af sina sparpengar kvar, att han kunde köpa nödigt virke därtill samt afbetala något på en ko, som svärfadern lofvat sälja honom påföljande vår. Det gick raskt med arbetet, ehuru Gustaf stundtals äfven fick sköta hushållet. Kort efter nyåret hade nämligen Anna kommit med en skrikhals till världen och denne tog ofta nästan hela hennes tid i anspråk. Men detta blott sporrade Gustaf till större ansträngningar. Han tyckte, att nu

först hade hans lif fått någon mening och hans arbete ett bestämdt mål.

Tidigt på våren var fähuset färdigt och kon i båset. Men nu hade Gustaf en skuld på hundra mark.

Skulden skulle dock snart varit betald, om han fått råda sig själf. Han erhöll nämligen god arbetsförtjänst vid ett nyss inrättadt tegelbruk i närheten. Det var hög dagspenning man där betalade och Gustaf lade af slant på slant. Redan till midsommar skulle han varit skuldfri, om han fått fortsätta med arbetet vid tegelbruket.

Men en dag kom husbonden och omintetgjorde alltsammans.

— Inte för att jag vill klandra, inte — sade han — men det var nog mera litet ved du lade ihop senaste höst.

— Litet? Det var ju 75 lass — allt vindfälle som fanns i skogen. Stående skog var det väl inte meningen att ta?

— Nåja, fjolgammal snö ska man inte tala om. Men nu tänkte jag be dig komma och hjälpa oss litet med ett ladbygge. Vi sku så nödvändigt behöfva en timmerkunnig karl till. Någon del kan ju fast räknas af på detta års dagsverken.

Gustaf var nära att svära till, men hejdade sig.

— Sku ni inte kunna vänta med mina dagsverken till litet längre fram — till höbergningen till exempel? Jag har just nu så god förtjänst vid tegelbruket och lämnar jag arbetet nu, så får jag det nog inte tillbaka senare.

— Som du vill — svarade husbonden och drog mössan än djupare ned. — Kanske kan man där vid bruket också ge dig kobete för sommaren, som det var fråga om att du sku få här i skogen. Som du vill, inte ska vi bli osams för det, inte.

Så skilldes de. Men följande dag gick Gustaf på ladbygge till gården, och där fick han lof att dröja hela den veckan och äfven veckan därpå. Då han igen sökte sig arbete vid tegelbruket, blef han ej mottagen. Han hade plötsligt blifvit borta utan anledning, sade man, och sådant folk ville man inte ha.

I början på sommaren sade husbonden, att Gustaf nog skulle få beta sin ko på gårdens utskog, hvarom tidigare varit fråga, men för att han skulle få vara ensam om det, borde skogen kringgårdas. Där fanns visst gammalt gärde, men det var ställvis alldeles nedfallet. Skogen hade ju icke betats på många år. Ville inte Gustaf ta ihop med det arbetet; det var ju till hans egen nytta.

Gustaf tog också ihop med gärdet, glad öfver att få bete åt kon så godt som utan för sin stuguknut. Gärdet gaf honom dock mer arbete än han tänkt sig. Nytt gärdsel måste huggas i mängd och detta fick han släpa långa sträckor på ryggen. Sträcktals gick gärdet tiotals famnar öfver kala berg och då gällde det att stötta störarna med sten eller borra in dem i stora träblock. Vid tredje veckans slut hade han dock gärdet färdigt och glad i hågen sade han till hustrun:

— Nu ha vi godt bete för kon. Vi äro ju nu allena om hela skogen, sen den blifvit kringgärdad. Det är bara att ta klafven af kon och släppa ut den vid grinden.

Par dagar därpå, då Anna släppte ut kon, hörde hon ljudet af en koskälla från motsatta ändan af hagen. Hon blef helt blek och begynte springa åt det håll, dit skälljudet hördes. Jo, riktigt! Hennes aning hade besannats. Husbonden hade kört hela sin stora kotrupp på skogen och när den gått där i två veckors tid, var betet slut.

Då Gustaf på kvällen fick veta detta, blef Anna skrämmd. Han sade ej ett ord. Men ögonen blefvo blodröda och ådrorna i pannan svällde och blefvo tjocka som snören.

* * *

Gustaf hade bestämdt föresatt sig, att icke göra ett enda dagsverke mer till gården den sommaren — gärdandet kunde vara nog. Men då brådaste höbergningen var inne och det kom ett bud från husbonden, att de »nödvändigt behöfde hjälp», tog Gustaf, bitter i hågen, lien och räfsan på ryggen och begaf sig i väg. Han hade några dagar tidigare varit hos länsmannen och förefrågat sig, huruvida icke husbonden kunde tvingas att gifva honom kontrakt eller åtminstone att träffa ett bestämdt aftal beträffande hans dagsverkskyldighet. Men länsmannen hade sagt, att tvingsmål därvid icke kunde komma ifråga. Gustaf hade inga rättigheter, bara skyldigheter. Han kunde tvingas att flytta bort sin åbyggnader när som helst. — Huru kunde han, sade länsmannen, vara så dum och bygga på det sättet.

Så fortgick det det ena året efter det andra. Husbondens fordringar stego allt högre med tiden. För hvarje ny bit Gustaf uppodlade, hette det alltid:

— Du tycks förstora dina odlingar allt mer och mer. Nåja, det är rätt det. Men som du vet, är jorden min och jag kan inte ge bort den för ingenting . . .

Då Gustaf invände, att han redan gjorde tre gånger mer än andra för lika stor jord, svarade den gamle:

— Om du tycker att jag fordrar för mycket, så kan du ju flytta bort dina hus. Inte har jag bedt dig bygga, jag.

Någon gång låtsade gubben äfven inge honom förhoppningar om ändring. — Man börjar bli gammal — sade han då — och får tänka på att ordna för slutet. Åt dig, Gustaf, måste jag väl ock ställa det så, att inte mina efterkommande kunna jaga bort dig och inte heller betunga dig för mycket. Du har alltid varit en bra karl, du, Gustaf.

Och Gustaf tänkte, att han dock måhända en gång skulle bli säkerställd och uppodlade sålunda den ena glännen efter den andra. Han skulle redan känt sig lugnare, om han fått bestämda dagsverkstider. Nu kunde det komma dagsverksbud från gården när som helst; man behöfde »nödvändigt hjälp» redan följande dag, hette det. Bitter till sinnes måste Gustaf lämna sitt eget arbete eller en lönande förtjänst och traska den långa vägen till byn.

En och annan gång hände det nog, att Gustaf tredskade och icke genast efterkom kallelsen. Men

då två eller tre dagar gått, blef han orolig. Han tänkte på hustrun och barnen och han insåg, att han icke engång till skulle förmå skapa dem ett hem. Stället hade ock blifvit honom kärt; det hade liksom sammanvuxit till ett med hans lif. Han kände hvarje sten, hvarje buske och skrymsle af sin mark. Han tyckte, att han icke utan våld skulle kunna skiljas därifrån.

* * *

Då Gustaf en dag var på gårdens skördeåker — det var nu åttonde sommaren sedan hans bosättning — kom äldste pojken, en sjuårsparfvel, springande till fadern. Pojken var nästan andlös af ansträngning och de små, bara fötterna blödde.

Fadern skulle genast komma hem; mamma var så sjuk.

Gustaf visste, hvad detta betydde. Utan ett ord kastade han skäran på åkerrenen, lyfte pojken på skuldran och begaf sig på hemväg. Då han kommit utom synhåll, begynte han småspringa. På åkern stod man länge och undrade, hvad som kunde hafva händt.

Då Gustaf inträdde i stugan, låg hustrun på golfvet med knäna krampaktigt uppdagna mot

bröstat. Hon jämrade sig sakta och hade svårt att tala, men Gustaf kunde dock få reda på, att hon på eftermiddagen burit in deras hö, som höll på att förfaras, och därvid snafvat och illa fallit under en höborða. Nu var det något på tok med henne. Han måste genast skaffa »hjälp» från byn.

Gustaf lyfte hustrun på sängen, klädde af henne så godt han kunde och ämnade bege sig tillbaka till byn. Men då han kommit några steg från stugan, hörde han hustrun uppgifva så starka jämmerrop, att han måste vända om. Nu kunde han ej mer lämna henne allena. Den sjuåriga pojken med sina blödande fötter sändes igen iväg till Annas föräldrar med bud, att de så fort som möjligt skulle skaffa hjälp — — —.

Då »hjälpen» sist och slutligen mot kvällen anlände, var barnet redan framfödt med bistånd af Annas mor, som åtföljt pojken till nybygget. Det hade lif vid födseln, men dog par timmar därpå. Modern var så svag, att hon knappt förmådde andas. Men »hjälpen» sade, att hon nog skulle repa sig, stark som hon var.

Sålänge hustrun låg sjuk — och det räckte flera veckor — kom det bud på bud till Gustaf, att han skulle komma på arbete till gården. Han

svarade hvarken ja eller nej, men gick icke. Han hade under hustruns sjukdom fattat sitt beslut. Han hade föresatt sig att icke göra ett dagsverke mer, innan allt blef ordnad mellan honom och husbonden. I värsta fall skulle han, huru påkostade det än var, rifva ned sina byggnader och flytta.

Så förgick vecka efter vecka. En dag på sensommaren såg han en båt med tre män uti komma roende öfver träsket. Den ene af männen var husbonden, det såg han genast; men hvilka voro de andra? Då båten kom närmare, såg han, att det var traktens nämndeman samt en skomakare.

— Nu gäller det — tänkte han.

Då männen stigit i land, gick Gustaf dem till mötes. Han ville icke ha dem i stugan, där allt var så oordnad, sedan hustrun sjuknat.

Nämndemannen och skomakaren hälsade gladt, men husbonden drog blott skärmmössan djupare ned.

— Du har inte kommit till gården, fast jag skickat så många bud — sade gubben och kliade sig som vanligt i ljumsken. Hans små, bruna ögon riktigt glimmade af ilska.

— Nej — och inte tänker jag komma heller förr än min hustru blir frisk. Jag har förresten

redan detta år gjort fyrtio dagsverken och det kan vara nog för den här jorden. — Efter några ögonblick tillade han: Men jag ska nog göra fast femtio dagar, bara jag får allt ordnad och bestämdt mellan oss.

— Men det är min jord och jag tar för den hvad jag behagar. Ingen bad dig bygga här. Rif ned dina ruckel och flytta härifrån!

— Det tänker jag också göra. Jag orkar väl bygga upp dem engång till.

— Kanske får du hjälp af far din den här gången. Svärfar lär nog inte hjälpa mer.

Det flammade rödt för Gustafs ögon.

Nämndemannen sökte medla.

— Kan ni nu inte komma öfverens i godo — sade han. — Femtio dagar! Det är mycket det; det är nästan en dag i veckan året rundt.

— Jag ger fan i både femtio och sextio dagsverken! Kontrakt har jag aldrig haft med någon och inte gör jag upp något den här gången heller. Säg hvad du har att säga, nämndeman, och därmed punkt.

Nämndemannen rätade upp sig och sökte antaga en så myndig hållning som möjligt.

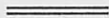
— Alldenstund — begynte han — ni inte kan komma i godo öfverens anbelangandes den här

saken och då emellertid som sagdt åboaren Anders Gustaf Lindström inte vill och inte kommer till dagsverke på kallelse, så varder han Lindström å ämbetets vägnar och enligt lag och rätt uppsagd till afflyttning före den 14 mars nästkommande år. — Skomakare, du hörde väl på? — Men jag tycker — nämndemannen sjönk åter ihop till en vanlig människa — att ni ändå kunde komma öfverens i godo. Det är ju skada på byggnaderna, om de ska rifvas.

— Sku det vara en vanlig bondkarl, så sku vi väl nog komma sams — sade husbonden med ett hångrin. Men se Gustaf är född baron och sådana äro alltid så styfva i nacken.

Ögonblicket därpå hörde man en smäll, liksom då klappträet drabbar det våta byket.

Husbonden föll på rygg som en halmkärfve. Några ögonblick slängde han på hufvudet, än åt ena, än åt andra sidan samt förde armarna uppåt. Därpå låg han orörlig och död.

MAGISTER STRANDBERG.

I öfriga byar i socken sade man om oss i kustbyn Torsby, att vi voro förskräckligt efterblifna i allting. Vi höllo envist som synden fast vid allt som gammalt var. Husbondsfolket åt allt ännu vid samma bord som tjänarena, galoscher kände vi knappt till namnet, till kyrkan åkte vi i våra gamla skjutskärror och till bönder kallades vi af allt folk, ehuru landthushållare ju är både vackrare och rättare. Det värsta var dock, tyckte man, att vi inte ville skola våra barn. Visserligen lärde vi ju dem nödtorftigt läsa i bok och sin katkes kunde de ock tämligen väl, men gällde det att skola dem vidare, så voro vi rakt omöjliga. I de flesta andra byar fanns det redan åtminstone en, i en del flera, som gått i stan i skola och blifvit både det ena och det andra, men i vår by hade vi ingen, som fått mer lärdom, än det gamla Blom-

skan och i undantagsfall kantor Mansner kunnat gifva.

Men så en vacker dag spred sig ett rykte, att äfven vi i vår by skulle få en herrskolad karl. Det var Svennäsen, sade man, som skulle sätta sin yngre son, Karl-Johan, i stan i skola. Prosten hade vid senaste läsförhör rådt honom därtill. Han hade sagt, att det vore synd, om inte pojken fick studera. Han hade ju hufvud som en rakknif. Han klickade icke ett tag i förståndsfrågorna, hur krångliga de än voro, och sin katkes kunde han som ett vatten från pärm till pärm, oaktadt han var bara tolf år.

Vi öfriga bysbor voro icke så litet stolta öfver detta beslut. Det var icke Svennäsen ensam saken rörde, den rörde, tyckte vi, hela byn. Vi betraktade Karl-Johans skolgång som allas vår gemensamma angelägenhet. För hvarje gång Karl-Johan kom hem på skollof, skulle vi till Svennäs och hälsa på honom och fråga, hur det gått i skolan. Ja, vår omsorg om Karl-Johans skolgång sträckte sig än längre. Rätt ofta hände det, att våra gummor i kvällsskymningen smögo sig till Svennäs med en god ost eller en smörbytta i förklädsskötet. — »Svennäsas var ju visst för-möget folk» — sade man urskuldande — »men

den där skolgången i stan blef väl bra dyr och eftersom nu den och den kon burit, så . . . de skulle för all del inte misstycka . . .» Och när den tiden kom, att Karl-Johan skulle ha eget rum i stan och inte mer kunde äta skrinmat, tecknade vi med glädt mod borgen på Svernäsens första skuldsedel. Herre Gud, pojken måste ju hjälpas till slutet, när han engång kommit så långt!

* * *

Då Karl-Johan blef student, hette det, att han skulle studera till präst. Detta glädde vi oss alla åt och tyckte det var mycket förnuftigt. Det var ju det förnämsta en människa kunde läsa sig till, och blefve han ännu till i tiden präst i vår egen socken, så skulle byns anseende stiga i dubbelt mått.

Vår glädje var dock för tidig.

Efter någon tid hette det nämligen, att Karl-Johan icke tyckte om prästyrket. Han hade sagt, berättade man, att han icke mer hade den rätta tron och att han ej heller egde sådana utförsgåfvor, som en rätt präst bör ha. Karl-Johan skulle nu bli läkare. Nå, det var ju ej heller något dåligt yrke, och vi glädde oss redan åt att få en

doktor, som uppträdde hyggligt också mot gement folk och inte som gamla Hofström röt »gapa, bonde» och »ned med kjolen, käring», då man sökte bot och hjälp. Men då det är helt annat att bota kroppen än hela själen, så måste Karl-Johan börja studera ånyo alldeles från början, och detta kostade både tid och pengar.

Men hur det nu var, så måste doktorsyrket inte heller passat riktigt för Karl-Johan. Efter någon tid hette det nämligen, att han igen slagit om och nu skulle bli härads höfding.

Det var icke utan, att vi inte blefvo litet oroliga öfver detta nya ombyte. Visst var det väl sant, som Svennäsen sade, att en doktor inte kunde bli något annat än doktor, men att en härads höfding dugde till hvad än det vara må. Men i alla fall tyckte vi, att saken var tråkig, ty Svennäsens skuldsedlar blefvo allt flera och våra borges förbindelser likaså.

* * *

På sjätte året af Karl-Johans studenttid dog fadern och hemmanet skulle, som sed var, öfvertagas af äldre sonen. Detta var dock omöjligt. Vid bouppteckningen visade det sig, att Svennä-

sens skulder vida öfverstego tillgångarna. Barnen sökte sig urarfva och hemmanet såldes på auktion.

Det var hårda ord äldre brodern fällde om Karl-Johan den gången. Det var Karl-Johans skuld, sade han, att han nu blott och bar måste gå från fädernegården, där han arbetat så godt som utan lön i många år. Allt hvad gården inbringat utöfver de dagliga behofven hade gått till Karl-Johan där i staden — Karl-Johan, som skulle bli både präst och doktor och häradshöfding, men som väl när allt gick omkring inte blef någonting. Mycket mildare voro ej heller de ord vi bysbor uttalade. Vi tänkte på våra många borgesförbindelser, som nu skulle infrias, och äfven något på byns anseende och tyckte, att Karl-Johan svikit också oss. Visserligen blefvo vi något lugnade, då Karl-Johan, som äfven var närvarande, försäkrade, att han nog ännu skulle bli både häradshöfding och annat med samt lofvade att utfärda skuldsedlar åt oss i sitt eget namn på alla våra utlägg, men fullt nöjda med honom kände vi oss dock icke.

Så förflöto igen några år.

Då begynte det gå fula rykten om Karl-Johan. Det sades, att han numera öfvergifvit också häradshöfdingsbanan och troligen alla öfriga ba-

nor med. Nu skulle han bo hos en »änkefru» vid Båtsmansgatan, som både födde och klädde honom. En husbonde från grannbyn hade träffat honom på gatan och af denne hade han till och med bedt att få »låna» två mark.

Det gjorde oss ondt om stackaren, det kunde icke hjälpas; men än värre ondt gjorde det oss om våra fordringar, som han så heligt lofvat att betala. Vi hade ju också fått skuldsedlar af honom. Och byns anseende sedan! Det skulle ju vara en stor förödmjukelse, om det inte blef något af den, som vi från vår by sändt till stan i skola. Tänk om vi än ett tag skulle hjälpa till att hala i linan — kanske skulle vi då sist och slutligen få hela varpet i land. Karl-Johan var ju också mer och mindre släkt med de flesta af oss och redan därför var det vår skyldighet att hålla honom i rockskörtet.

Vi beslöto således, den närmaste släkten, efter långa funderingar att ytterligare lossa på pungen för Karl-Johans skull. Vi skulle hela högen resa in till staden, söka upp Karl-Johan och lofva honom hjälp och stöd, om han ännu ville läsa sig till häradshöfding eller egna sig åt något annat inbringande yrke.

Det var i medlet af sommaren, just mellan

höbergningen och rågskörden, då man har bäst om tid, som vi tidigt en lördagsmorgon seglade åstad med Jonnasens stora notbåt. Vi voro som sagdt hela hopen: Jonnasen, Karl-Johans farbror, Vidarsen och Matbacken, hans kusiner, samt Backas Julle, Glammans husbonden och Jeppas Karl-Gustaf, som också voro på något sätt släkt med honom. Det var en herrlig, varm dag med god förlig vind, så vi voro alla på rätt godt humör, då vi landade vid hamnen i Helsingfors. Under vägen hade vi resonnerat vidt och bredt om, hur vi skulle hjälpa Karl-Johan. Pengar kunde vi inte ge honom — det hade vi så litet af. Men vi skulle se till, att han hade bostad, mat och kläder och hvad annat han nödigt kunde behöfva. Vi skulle ha honom att bo hos vaktmästar Grön, som var hemma från vår by och alltid hade ett rum eller en sängplats ledig för sina forna bysbor. Alla våra utlägg skulle noga skrivas upp och Karl-Johan sedan ge oss skuldsedlar på alltsammans.

Det blef allt ett sökande och letande, innan vi fingo reda på, hvar Karl-Johan bodde. Vid Båtsmansgatan skulle det ju vara, men nummern kände vi icke till. Vi måste därför gå gård ut och gård in längs hela gatan och fråga och fråga.

Det var inte utan, att man icke till sist begynte drifva med oss, där vi traskade fram och åter midt på gatan och gapade åt alla håll och kanter för att om möjligt få syn på Karl-Johan genom något fönster. Till sist kommo vi till en gård vid ändan af gatan, som såg ut som en torpstuga på landet. På gården stod en tjock, slamsig madam och hängde upp byckkläder på ett rep.

— Kan madam säga, om här i gården bor en magister Karl-Johan Strandberg? — frågte Jonnasen, som alltid förde ordet.

— Madam kan du vara själf, din oxhyffel! — skrek kvinnan och satte händerna i sidorna. — Hvad den där magistern angår, så bor det nog hos mig en suput, som heter Strandberg och som skroppar med att han någon gång varit student. Hvad vill ni honom annars?

Vi förklarade, i hvilket ärende vi kommit.

Kvinnans blick ljusnade betydligt och hon slog ned tonen.

— Som jag sade, bor han hos mig. Han är skyldig mig både för hyra och mat för flera månader. Det är snällt att ni hjälper honom. Men ge inte åt honom en penni — ge åt mig, så skall jag nog sköta om honom. Kanske vill ni genast ro hit med en tia, så får

jag köpa mat till middagen, för jag har inte en penni.

Det kunde vi nog förstås, men först skulle vi tala med Karl-Johan.

Kvinnan förde oss till ett rum, som låg vid andra ändan af en lång farstu, öppnade dörren och steg först själf in.

— Se där ligger det svinet — sade hon och visade på en karl, som låg utsträckt på en trasig soffa med hatten öfver ansiktet. — Hej, du! — skrek hon och ruskade om karlen. — Stig upp, här är bekanta från landet, som hemtar pengar åt oss.

Mannen svor till ett tag, tog hatten från ansiktet och såg sig omkring. Då han fick syn på oss, sprang han hastigt upp och tycktes bli liksom skrämmd.

Med ens brast han i gapskratt.

— Nej, se på tusan — utropade han — är det inte idel Torsbybor . . . tjocka släkten allihop. — Nu ska här valsas.

— Vi tänkte — började Jonnasen, men blef afbruten af madammen, som skrek:

— Ge inte något åt Kalle, för han super genast upp alltsammans. Ge åt mig. Det är ju jag som födt honom.

Karl-Johan grep in.

— Håll mun på dig! Hvem talar här om pengar? Nu ska vi ut och roa oss; jag betalar.

— Du betalar, du, din fylltratt! Du tänker lura de här nu igen, men det ska vi allt bli två om. Se så — vände hon sig till oss — ge nu åt mig en tia eller åtminstone en femmark.

Karl-Johan sökte nedtysta madammen samt dref oss på samma gång närmare dörren. Men hon gaf sig inte, utan skrek allt värre och spärrade vägen för oss. Det begynte bli obehagligt. Det började smälla i dörrarna och en hel hop främmandt folk, mest kvinnor, trängde sig i kammaren. Alla hojtade de och skreko och sågo hotande på oss.

Till slut lyckades vi dock slippa ur rummet. Men då vi stego ned för trappan, öppnades ett fönster invid och ett helt ämbar smutsvatten skvalade öfver oss.

Du milde! Vidarsen, som blifvit värst nedblött, hoppade och svor och hötte åt fönstret; vi andra voro inte glada, vi heller. Bäst var det i alla fall att så fort som möjligt komma därifrån.

Då vi kommit ut på gatan och fått oss litet aftorkade, hade vi Karl-Johan där.

— Det där packet ska ni inte bry er om — sade

han ifrigt och urskuldande. — Jag tänkte också just i dag flytta därifrån. När man är fattig, har man inte råd att bo på bättre ställen. Ni ska nu inte vara ledsna, utan komma med mig och få er ett glas öl. — Han klappade oss, svängde oss rundt och försökte på allt sätt få oss på godt humör igen.

Ingen svarade. Vi hade alla samma tanke: att lämna Karl-Johan åt sitt öde och så fort som möjligt bege oss hem igen.

Men Karl-Johan var envis. Han vände sig än till den ena, än till den andra och bad så innerligt, att vi inte skulle vara ledsna öfver det där med vattenämbaret. Han skulle bjuda både på öl och mat, ja, vi skulle bli så väl undfägnade som aldrig det.

Och hur han nu krumbuktade och lirkade och pratade, så fick han oss slutligen in på ett traktörsställe vid Robertsgatan.

Vi landsbor stannade alla blygsamt vid dörren, men Karl-Johan, som tycktes vara bekant på stället, klef genast fram till disken och sade åt en tjock fru, som stod och hällde i supar, att nu skulle det hållas roligt. Vi skulle ha »kajutan» alldeles för vår del samt öl och mat och brännvin huru mycket som hälst, för det var rikt folk från

landet, som måste bli väl bemötta. Frun betraktade oss noga en stund samt öppnade därpå dörren till ett inre rum och bad oss stiga in. — Det här kalla vi »kajutan» — sade Karl-Johan — och den få vi ha för oss själfva; den är endast för bättre folk.

Vi slogo oss ned kring ett stort bord och Karl-Johan gick åter ut i skänkrummet. Efter en stund kom det in både af det ena och det andra, ja, bordet blef riktigt öfverfullt med flaskor, glas och tallrikar.

Karl-Johan fyllde glasen.

— Ät och drick och drick och ät! — kommanderade han. — Se så, tag ett glas du, kusin Alfred! Och Jonnas farbror? Inte har farbror förr spottat i glaset. Och Julle sen! Hvad går åt dig? Inte är du på begrafning nu. Ett, tu, tre, alle man! Helan går!

Karl-Johan tömde sitt glas i botten, men vi andra blott smuttade på våra. Vi skämdes samt kände oss på samma gång nästan olyckliga till sinnes. Hvad hade vi landsbor här på krogen att göra? Därhemma drucko vi visst någongång en knorr eller två, men det skedde i all anständighet i vår egen kammare och mor och barnen kunde sitta bredvid. Men här på krogen! Här såg ju

allt så ruskigt och främmande ut. Och Karl-Johan sedan! Vi hade ju nog förstått, att han skulle ha det fattigt och knappt och för den skull kanske inte vara så herremannalikt klädd som förut. Men så, som han nu såg ut, hade vi aldrig kunnat tänka oss honom. Han liknade ju nästan en hambuse med sina sneda stöflar, trasiga byxfällar och svarta skjortlinningar. Och hvad skulle han betala dryckesvarorna med? Madammen, där han bodde, hade ju sagt, att han inte egde en penni. Nog var det bäst att låta våra glas stå orörda.

Men Karl-Johan trugade oss oupphörligt att äta och dricka. Och hur det nu var, så började vi småningom se litet djupare i glasen. Maten var också så god; där fanns ju både sylta och potatis och ost och smör, hur mycket man än ville ha, och vi hade knappt ätit något att tala om på hela dagen. Småningom började också suparna och det myckna ölet gå oss i hufvudet. Vi begynte se allt i ett nytt ljus — till och med Karl-Johan. Hans sneda stöflar och trasiga byxfällar försvunno och framför oss stod åter den gamla Karl-Johan, den fintklädde studenten, som skulle bli både präst och doktor och häradshöfding och betala alla sina skulder — byns

stolthet. Till slut glömde vi oss helt och hållet och berättade rent ut för Karl-Johan, i hvilket ärende vi kommit. Vi ville hjälpa honom att studera vidare; vi skulle låna honom fast huru mycket pengar som hälst, blott han lofvade att säkert betala dem igen samt bli hygglig och läsa sig till domare. Vi voro ju, som han godt visste, inga fattiglappar, fastän bara enkelt, gement folk.

Och Karl-Johan var så tacksam och rörd, att han riktigt gret och lofvade dyrt och heligt, att vi inte skulle behöfva förlora en penni på honom. Redan om par år skulle han ha större inkomster om året än vi från alla våra hemman tillsammans.

Under tiden kom det äfven främmandt folk i kajutan, fast vi skulle få hålla den för oss allena, och alla ville de dricka och skåla med oss. Det hemtades in mera varor både af det ena och det andra slaget samt också mera mat. Emellanåt stack sig äfven skänkfrun in för att skåla med oss, men hon drack endast vin. Backas Julle, som hade god sångröst, sjöng för henne visan om »Jungfrunen och ungersven», och Glammas husbonden slog plånboken i bordet och skrek så det ekade, att fast vi voro bara bönder, så voro vi lika goda som hvilka herrar som hälst, för vi hade pengar och gårdar . . . och vi skulle hjälpa Karl-

Johan att bli häradshöfding, för han var från vår by och släkt med oss alla . . . Jonnas husbonden satt och halfsof på en stol, men ropade likafullt litet emellan »skål», fast han inte ens hade något glas att skåla med. Jeppas Karl-Anders berättade åter för skänkfrun med tårar i ögonen, huru ledsamt det var att vara ogift; allt gick som det kunde och därför tänkte han också med det första gifta sig, om han blott råkade på någon bra kvinna. Men allra gladast var Karl-Johan, där han satt och trugade oss att äta och dricka.

Ja, det var ett skålande och drickande, som vi aldrig förut sett maken till. Då klockan var något mycket på natten, sade skänkfrun, att nu måste vi aflägsna oss, för det skulle stängas. Men först skulle vi betala. Det gjorde alltsammans så och så mycket.

— Betala! Ja, det var Karl-Johan, som skulle betala, för han hade bjudit oss — sade vi.

Skänkfrun grinade ledt. Om vi med Karl-Johan mente den där studentslarfven, så skulle han aldrig betala en penni. Han hade tvärtom sagt, att det var vi som bjödo. Förresten hade han redan försvunnit.

— Betala genast eller kallar jag på polis — skrek hon argt. — Hvad är ni för folk, som sätter

er att dricka och äta och inte vill betala. Hit med pengarna genast!

Men vi ville inte ut med några pengar. Det var Karl-Johan, som skulle klarera allt. Han hade ju för den sakens skull fått låna tjugu mark till följande dag af Vidarsen, sade denne. — Och af mig också tjugu mark — skrek Jonnasen, som nu blifvit fullt vaken. — Han behöfde det bara på en timme. — Och af mig tio mark — fortsatte Glammas husbonden. —

Skänkfrun sade icke ett ord till allt detta, utan öppnade dörren och ropade efter polis.

Nu måste vi, nödda och tvungna, hala fram börsarna, men arga voro vi så det förslog.

Med detsamma var ock polisen där.

Det var en lång drassut, som såg ut att våga både det ena och det andra.

Skänkfrun sade några ord åt polisen och denne vände sig därpå till oss.

— Pass inte bråka, utan betala bort genast hvad ni druckit — sade han högröstadt — annars för jag er till kammaren.

Till poliskammaren! Det skulle fattas bara det. Det vore ju den värsta skam, som kunde hända oss.

— Du ser ju att vi betala — sade Jonnasen. — Vi hålla ju som bäst på att räkna pengarna.

Då skänkrfrun fått sitt, ville vi aflägsna oss, men polisen ställde sig i vägen.

— Ni är allt bra lurfviga — sade han. — Hvar bor ni?

— Bor? Vi bor i Sibbo — svarade vi. — Men nu är vi med båt till stan och tänka fara hem genast.

Polisen funderade ett ögonblick.

— Jag tror det är bäst jag följer er till båten — sade han. — Kanske ni ljuger.

Så traskade vi i väg — vi förut och polisen efter. Backas Julle, som var mest ostadig, måste Jonnasen och Jeppas Karl-Anders hålla under armarna, en på hvar sida. På gatorna mötte vi här och där folk, som alla stannade och sågo undrande efter oss.

Det var inte någon nöjsam hemfärd den gången. Backas Julle lades att sofva i aktern och Vidarsen, Jeppas Karl-Anders och Glammas husbonden satte sig vid årarna, ty fullkomlig vindstilla rådde. Jonnasen skulle styra. I början vinglade vi ju något och »rodde i skilda båtar», som man säger, men allteftersom tiden led började det gå bättre. Det var redan fullt ljust och allt bådade

en varm dag; men morgonluften var ännu disig och kall och gjorde det lätt att ro. Längre fram på dagen skulle nog notbåtsårarna bli tunga . . .

Vi sutto alla tysta och nedstämda i båten. Någoting tungt och skamfullt tryckte oss. »Känningen» var försvunnen och ångern hade trädt i stället. Den ena tänkte med grämelse på sina bortslösade pengar, den andra på mor och barnen, som väntat far hemma i god tid på lördagskvällen. Man skulle ju på söndagen till kyrkan. De flesta skulle köpa ett och annat i staden, men allt var ogjordt — och pengarna ändå borta. Ja, pengarna, det var det värsta af allt. Det var ju flera tiotal mark man kastat bort till ingen nytta. Och sedan det, att man låtit lura sig så lätt. Fy tusingen, gamla karlarna! Men när vinet är i hufvudet, sitter förståndet i stöfvlskaftet. Något sådant skulle aldrig hända mer, liksom det ej heller händt förut. Och Karl-Johan! Ja, om den karlen ännu vågade sig till Torsby, så skulle man med käppen jaga honom därifrån. Men han skulle nog aldrig mer våga sig dit . . .

* * *

En höstdagseftermiddag två år senare sågs en ensam vandrare komma gående längs byvägen,

som ledde till Svennäs. Han gick tungt och krokig med händerna instuckna i byxfickorna och den slokiga hatten djupt neddragen öfver ansiktet. Rockkragen var uppviken, och rocken, sliten och alldeles för kort, sammanhölls upptill af en säkerhetsnål. För hvarje steg han tog, lät det glopp, glopp från de våta, trasiga skorna. Då han mötte någon, vände han ansiktet bort, liksom rädd att bli igenkänd. Men det var onödigt. Ingen skulle i denna sluskiga, ynkliga strykare nu i duggregnet och halfskymningen känt igen den förr så fintklädde studenten Karl Johan Strandberg från Svennäs.

Då Karl-Johan kom till gårdet, som skilde Svennäs hemåker från gårdsplanen, stannade han, lutade sig mot gårdet och riktade sina blickar på gården, som låg där mörk och dystert i höstskymningen. Den var sig lik; endast boningsbyggnaden hade fått nytt tak och blifvit något förstorad. Men Karl-Johan tyckte ändå, att gården såg så främmande och kall ut — nästan hotande. Ja, där bodde ju numera också blott främmandt folk. Föräldrarna hvilade båda på kyrkogården; brodern var, som det sades, banvakt någonstans och systrarna voro gifta med simpla, lösa karlar . . . såsom det kan gå med

arflösa gårdsdöttrar . . . Och till allt detta var han skulden, mente syskonen . . . och andra med förresten.

Men oaktadt gården föreföll honom så kall och frånstötande, kunde han dock icke slita sig däri-från. Det ena minnet efter det andra begynte dyka upp. Händelser från hans barndom, små och obetydliga och för längesedan förgättna, framträdde, den ena efter den andra. Minnen från ungdomen och skoltiden slöto sig till dem — minnen från de år, då han var hemmets stolthet och glädje. Framför allt var det en händelse, som så tydligt och klart framträdde för hans inre, att den nästan blef till lefvande verklighet igen. Det var den kvällen, då han första gången med studentmössa på hufvudet åkte upp med fadern på hemgårdens backe. Då hade fadern kört ända fram till trappan, där modern stod och väntade. Huru tydligt mindes han henne icke. Hon försökte se likgiltig ut, men Karl-Johan kunde klart märka, huru glädjen lyste i hennes ögon, som ett tag till och med tårades. Och fadern sedan! Huru stolt var han icke öfver sonen. Han tog gång på gång hans hvita mössa i handen och nästan smekte den. För hvarje gång det kom grannar på besök, måste Karl-Johan alltid berätta, hur det tillgick

vid studentexamen, hur de sprungit barhufvade till Grapes efter sina studentmössor samt också om studentviften på Kaisaniemi. Äfven syskonen hade varit stolta öfver, att de hade en bror, som var student. Till och med tjänarnes sätt mot honom hade från den stunden förändrats. Man duade honom icke mer, utan sade alltid försynt Karl-Johan, någongång också magistern. Sina måltider måste han dock liksom förut intaga tillsammans med alla öfriga vid det stora, omålade matbordet i stugan. Den seden, att alla skulle äta vid samma bord, ville fadern icke frångå. Men modern ställde för det mesta så till, att Karl-Johan kom att äta på andra tider än det öfriga husfolket, och då var det alltid smör och ost på bordet samt någon annan godbit till. . . .

Bäst han stod där försjunken i sina minnen, kom en kvinna gående snedt öfver gården rakt emot honom. Då hon kom så nära, att hon fick syn på Karl-Johan, stannade hon skräm, vände sig hastigt om och gick in i stugan. Kort därpå kom hon åter ut, nu i sällskap med en annan kvinna och en karl. De stodo en stund och rådpälgade med hvarandra samt pekade på den främmande, som icke tycktes observera dem. Så skilde sig karlen från sällskapet och kom med

snabba steg fram till gärdet. Under vägen tog han upp en påk, som han dolde under rocken.

— Hvad står du här och gapar efter? — sporde han högljudt.

Karl-Johan ryckte till.

— Jag hvilar mig och ser på gården. Jag är född här — svarade Karl-Johan saktmodigt.

— Född här! Stå inte och prata skräp, din strykare! Jag skall ge dig »född här», jag, om du inte lagar dig härifrån. — Mannen visade hotande sin påk.

Karl-Johan smålog, vände sig långsamt om och aflägsnade sig. Det var väl gårdens husbonde, tänkte han. Det märktes nog, att han var utbyses ifrån. Ingen af de gamla husbönderna skulle betedt sig på detta sätt. Men Karl-Johan visste icke, att en stöld blifvit begången i gården par nätter förut.

Då Karl-Johan kommit ur synhåll, stannade han, funderade en stund samt vandrade därpå med snabba steg till närmaste granngård. Det var Vidars. Här kände man genast igen honom. Karl-Johan gick fram och hälsade, äfven på tjänstfolket, som sed är, samt satte sig därpå på gafvelbänken bredvid husbonden.

Det blef så tyst i stugan. Vidarsen harsklade

sig gång på gång högljudt, liksom om något fastnat honom i halsen. Stadsfärden, krogbesöket och de frånlurade pengarna, som till hälften bortglömts, kommo i minnet igen och därmed också vreden. De hade ju fått lida så stor smälek för sin stadsfärd. Någon af sällskapet hade skvallrat och sen hade det lagts till allt möjligt galet och ondt.

Äfven värdinnan såg besynnerlig ut, men hon värmdo dock upp kaffepannan och bjöd åt Karl-Johan en kopp. Karl-Johan försökte skämta med henne öfver de våta märken han lämnat på golvet, men det lät illa i den allmänna tystnaden. Det lät nästan, tyckte han, som om han svurit högt i kyrkan. Till slut måste han säga farväl och gå. Då han stängt stugdörren, hörde han husbonden gifva till ett högljudt, rätt skratt.

Midt emot Vidars, på andra sidan om ett åkerfält, låg Jonnas. Det lyste redan ljus från Jonnas stugfönster. En lykta blänkte af och till på gården. Karl-Johan beslöt att gå dit. Jonnas värdinnan var ju hans köttsliga faster.

Då han kom till mangårdsgrinden, stannade han och försökte speja in i stugan genom de lågt belägna fönstren. På gården var allt tyst och stilla. Endast från ladugården hördes då och då

skrammel af kobindsel samt hästtramp från stallet. Genom fönstret kunde han se, hur kvinnorna rörde sig fram och åter i stugan under sina sysslor. Emellanåt skymtade äfven en karlgestalt fram.

Regnet hade upphört och himlen klarnat, men det hade på samma gång blifvit kallare. Karl-Johan började frysa. Han var ju våt in på bara kroppen. Hungern begynte också ansätta honom. Han hade ju icke ätit ett ordentligt mål på många veckor och i dag ingenting alls, men vandrat fyra mil till fots.

Fräckheten, som han lagt sig till i staden och som småningom blifvit nästan till natur hos honom, var nu som bortblåst. Han visste ock, att den här skulle vara utan betydelse. I staden hade han visserligen kunnat uppträda som herre och föresyn inför landsborna på krogen, men här betydde han mindre än intet. Hans tilltag, att frånnarra dem pengar, som tidigare förefallit honom tämligen obetydligt, till och med fiffigt, framstod nu för honom såsom det verkliga var — ett skurkstreck. Man skulle nog aldrig förlåta honom detta. I alla fall skulle han dock gå in . . . hände hvad som helst.

Han hälsade gladt vid inträdet och försökte se obesvärad ut; men då han äfven här möttes af

isande köld och tystnad, sjönk modet och han satte sig stilla, nästan ödmjukt på »tiggerstolen» vid spisen utan att räkka någon handen.

Kvinnorna begynte redan ordna med kvällsvarden. Husbonden satt på gaffelbänken med krokpipan i munnen och armbågarna stödda mot knäna. Då och då tog han pipan ur munnen, lyfte litet på hufvudet och spottade utåt golfvet i riktning mot Karl-Johan.

Då kvällsvarden var färdig, satte man sig långsamt och säfligt till bords. Under hela måltiden yttrade de äldre ej ett ord; endast barnen nojsade och småpratade sinsemellan.

Karl-Johans hunger tilltog. Potatisgrytan ångade så doftande och retande bredvid honom. Par gånger tänkte han i smyg sticka handen i grytan och gripa efter en potatis, men förmådde hejda sig. Samtidigt kände han sig så slö och tung och likgiltig för allt, att det kvittade honom lika, om de voro ledsna eller glada. Ett stod dock klart för honom: han skulle ligga där öfver natten, om ock på bara golfvet. Utkastad skulle han icke bli, det visste han.

Då man ätit och fått allt ordnadt för natten, beredde man sig att gå till hvila. Drängen och sonen i huset, en halfvuxen pojke, lade sig i »undre

sängen» i stugan, de båda tjänarinnorna i »högsängen» ofvanpå. De två yngre barnen, båda flickor, sofvo med far och mor i stugkammaren.

Nu var det äfven slut med tystnaden. Drängen och pojken munhöggos och nojsade med flickorna, då de skulle klifva upp i högsängen, och flickorna fnittrade och skrattade och låtsade blifva önda. Från stugkammaren hördes det också högljudt prat af far och mor — det lät nästan som om de grälade.

Plötsligt öppnades dörren till kammaren och husbonden trädde ut i bara skjortan. Från stugväggen tog han en gammal långpäls samt från brödåsen ett halftorrt hästtäcke, samt slängde båda på ugnsbänken. Därpå stängde han med en smäll farstudörren samt gick åter i kammaren.

Karl-Johan förstod, att pälsen och hästtäcket voro afsedda till bädd åt honom. Det kändes visst bittert att bli behandlad som den sämsta tiggare, men uttröttad som han var, klädde han nödtorftigt af sig, hängde kläderna på spjällhandtaget att torka samt lade sig på bänken med hästtäcket under och långpälsen öfver sig. Han somnade nästan genast djupt och tungt.

Följande morgon vaknade han af att någon ruskade om honom. Då han öppnade ögonen,

stod värdinnan bredvid bädden med en kaffekopp i handen. Hon smålog och betraktade honom vänligt, men sade ej heller nu ett ord.

Då Karl-Johan druckit kaffet och fått kläderna på sig, kände han sig något lättare till mods. Kläderna voro torra och varma och kaffet med den stora bröds kifvan hade stillat den värsta hungern. Han försökte inleda ett samtal med värdinnan, men då hon endast hade ett likgiltigt »ja» till allt hvad han sade, tystnade han slutligen och satte sig igen på tiggargstolen.

Efter en stund kom den äldre af småflickorna i stugan. Hon tog en bok från spiselhyllan, satte sig vid »stora bordet» och begynte läsa. Det gick mycket illa, släpigt och hackande. Par gånger bad hon modern bevekande om hjälp, men modern låtsade icke höra henne. Hon ville tydligen icke uppträda som lärarinna i Karl-Johans närvaro.

Då flickan jämt stakade sig och nästan var gråtfärdig öfver att icke få hjälp, steg Karl-Johan slutligen upp samt gick och satte sig bredvid flickan vid bordet.

— Jag skall hjälpa dig — sade han. — Så här ska vi läsa. — Han tog boken af flickan och begynte läsa. Det var en gammal sagosamling hon stafvat på.

Flickan lyssnade med spänd uppmärksamhet. Så det lät! Det var annat än då modern eller tjänarinnorna läste. Flickans ögon stodo klotrunda i hufvudet och munnen var halföppen. Hon tyckte, att hon riktigt kunde se både pojken och prinsessan, trollkarlen och björnen framför sig och höra deras röst. Äfven de andra lyssnade. Drängen och pojken, som ännu icke stigit upp, sträckte hufvudet öfver sängbalken och pigorna stannade midt i påklädningen. Också dörren till stugkammaren öppnades på glänt.

Då Karl-Johan läst sagan till slut, gaf han boken åt flickan och bad henne läsa samma saga. Flickan läste och Karl-Johan rättade. Så och så skulle hon läsa. Han rättade både uttal och tonfall. Flickan ansträngde sig till det yttersta att läsa rätt och det begynte också gå allt bättre och bättre. Då hon kommit till slutet, läste Karl-Johan upp en annan saga, och så begynte flickan igen i sin tur.

Under tiden kom äfven den yngre systemen i stugan. Hon hade en abcbok och en peksticka i handen och närmade sig Karl-Johan, blyg och försagd.

— Läs med mig också, farbror — sade hon och räckte honom sin abcbok.

— Jaså, också du läser? Nå, vi ska höra, hur det låter. — Han tog flickan på sitt knä och började stafva med henne i abcboken.

Men snart blef den andra otålig och stack sig igen fram med sin sagbok. Karl-Johan måste åter ombyta lärjunge.

På detta sätt fortgick det ända tills frukosten var på bordet. Då var där en tallrik med knif och gaffel framsatt vid husbondens sida och värdinnan bad vänligt Karl-Johan sätta sig ned och äta med de öfriga.

Då man ätit samt fått stalls- och ladugårdssysslorna undanstökade, sade husbonden:

— Jag brukar alltid hvarje söndag, då vi inte är i kyrkan, läsa predikan högt här hemma. Kanske vill du, Karl-Johan, läsa den här gången . . . det kan ju nog behövas också för dig litet Guds ord.

Karl-Johan tog postillan, som husbonden räckte honom, slog upp dagens predikan samt begynte läsa.

Detta predikoläsande var alltid den tråkigaste stunden på söndagen, tyckte alla. Husbondens enformiga, släpande predikoton och ständiga stakningar och omtagningar, gjorde det svårt att följa med. Man spände uppmärksamheten och

ansträngde sig till det yttersta att höra på, men ändå ville ögonen falla igen. Det hände också ofta, att hela »församlingen» med värdinnan i spetsen satt och sof, då husbonden slutade.

Nu var det alldeles annorlunda. Karl-Johan stakade sig icke ett tag och själfva lästonen var också en annan. Det lät nästan, som då han på morgonen läste ur sagboken, tyckte man: uttrycksfullt och lifligt, som om han talat af sig själf. Alla hörde därför uppmärksamt på.

Vid middagen var det igen en tallrik framsatt för Karl-Johan, och då det blef sängdags, sade värdinnan, att det var eldadt och bäddadt i salskammaren samt en ren skjorta framsatt på sängen. Men Karl-Johan hade också hela eftermiddagen suttit och läst med de båda flickorna.

Följande dag tänkte Karl-Johan, att nu måste han väl aflägsna sig. Hvart han skulle ta vägen, hade han icke klart för sig — tillbaka till staden var väl det enda, tänkte han.

Men då han skulle gå och räckte handen till afsked åt husbonden, sade denne:

— Mor och jag tänkte som så i går kväll, att om du inte har något annat för dig, så kunde du ju stanna här någon tid och läsa med barnen. Mat och husrum ge vi för besväret.

Husbondens ton lät visserligen hård och torr, men nedlåtande eller förödmjukande var den ej.

Karl-Johan mottog anbudet med ett skämt. Det skulle vara roligt att få pröfva, sade han, om han kanske dugde till skolmästare, då han inte dugt till präst, doktor eller häradshöfding. — Inom sig var han så glad, att tårarna nästan höllo på att tränga sig fram.

Par veckor därpå kom Vidarsen en aftonstund till Jonnas och bad att få tala enskildt med Karl-Johan. Han hade hört, sade han, att Karl-Johan lärt Jonnas barnen att läsa så bra och nu ville han fråga, om inte Karl-Johan, då han slutat här, kunde komma till Widars för någon tid och läsa med deras barn också. Det ville inte bli något riktigt med mors undervisning. Hon hade ju också så mycket annat att göra.

Karl-Johan lofvade; men då Jonnasen hörde detta, blef han missnöjd. Det var inte meningen, sade han, att Karl-Johan skulle lära hans barn blott läsa, han skulle också lära dem nödtorftigt räkna och skrifva. Dessutom behöfde pojken, som skulle i skriftskolan följande sommar, undervisning i kristendomen. De hade fått ny präst i socken och denne sades vara så fordrande, isynnerhet hvad förståndsfrågorna angick. Vile Vi-

darsen ha undervisning åt sina barn, så kunde de gärna komma till Jonnas. Vägen var ju bara par stenkast och salskammaren var tillräckligt stor.

Så blef det äfven.

Men det var icke nog med detta. Snart begynte äfven andra »höra sig för» om samma sak. Den enas barn skulle lära sig läsa, den andras skrifva och räkna och den tredjes beredas till sommarens skriftskola. Då man kommit till halfva vintern, måste Karl-Johan få flytta i salen. Kammaren hade blifvit för liten.

Och liksom man tidigare, då Karl-Johan själf gick i skola, burit åt Svernäs mor ost och smör och ägg, så begynte man nu bära detsamma åt Jonnas mor. Och då barnen slutade i skolan, någongång också däremellan, stucko de alltid en sedel åt läraren i handen, större och mindre, allt efter råd och lägenhet, samt framförde ett »varmt tack» från far och mor.

Det blef visst då och då från Karl-Johans sida fråga om att flytta och bege sig till staden igen »för att studera», men då Jonnasen alltid invände, att det väl inte var så brådt med den saken, Karl-Johan var ju ännu ung, fick det vara. Han hade också på senvintern begynt undervisa de äldre

i att räkna och skriva. Det hade börjat sålunda, att Jonnasen själf en dag tyckt, att »det var så toktigt», att han inte ens kunde skriva ett ordentligt bref, fast han var husbonde på en stor gård. Han ville därför be Karl-Johan lära honom att stafva och sätta ihop, så att folk kunde läsa hvad han skref. Efter Jonnasen kom det andra och snart hade Karl-Johan ett helt sällskap, äldre och yngre, som med ovana, styfva fingrar sutto och formade bokstäfver och ord i Jonnas stora sal.

Men Karl-Johan kunde också göra annat än lära folk läsa, skriva och räkna. Ville man ha ett bref skrivet på bästa sätt, ett kontrakt eller en skuldsedel riktigt uppsatt, så gjorde Karl-Johan det ett, tu. Och så begrep han alltid så fort, hvad man ville ha till pappers. Det var annat det än att sitta och utlägga sin sak för brofogden, som sedan, då man äntligen fått honom att förstå hvad det gällde, satt och petade och skref i timal och strittade bläck omkring sig — för att inte tala om alla de knorror han skulle ha för besväret.

Då det blef sommar och »skolan» skulle upphöra, tyckte Karl-Johan, att nu måste det väl bli allvar af med flyttningen. Men Jonnasen och de andra husbönderna sade då åt honom rent ut,

att det nog var bäst för honom själf, om han stannade där han var. Hade de haft mat och husrum för honom under vintern, så hade de det nog också för sommaren . . . ja, kanske för än längre tid. Det var ju många, som ville hålla sina barn till läsning äfven sommartiden.

Och Karl-Johan stannade.

Hans förhållande till bysborna blef med tiden helt vänskapsfullt och förtroligt. Man begynte åter betrakta honom såsom hörande till byn. Det förflutna glömdes och han blef igen Svennäs magistern, som visserligen icke skänkte byn något särskildt anseende, men som godt försvarade sin plats där. I ett afseende gaf han ock byn en viss betydelse. Om det var något man hade att utföra gemensamt med andra byar, något af större, allmännare betydelse, som fordrade råd och anvisningar eller en viktig skrifvelse och det då blef fråga om, hvem man skulle anlita som hjälpreda, sade Torsbyborna alltid: »Vi tänka i det här fallet vända oss till magister Strandberg; han förstår sig nog på sådant, han, och kan skrifva också.» Då hände det nästan alltid, att äfven de öfriga byarna förenade sig med Torsby. På detta sätt blef Karl-Johan stundom rådgifvare och hjälp för nästan hela socken.

Så förflöt det ena året efter det andra. Under de första åren gafs det nog stunder, då Karl-Johan allvarligt funderade på att lämna byn och fortsätta sina studier. Kanske kunde han ännu utbilda sig till skollärare, tänkte han. Han var ju icke mer än några och trettio år. Men då han icke fann på någon utväg att få pengar, slog han slutligen dessa tankar ur hågen. Han hade det ju också på sitt sätt bra, där han var — bättre än han förtjänat. Och hvad framtiden och ålderdomen beträffade, så visste han med säkerhet, att Torsbyborna aldrig skulle ta sin hand ifrån honom.

Det var också märkvärdigt, tänkte han, hur lätt han kunnat omforma sig och återfå sitt forna, ursprungliga jag — bondens. Allt det han lärt i skolan och vid akademien, både godt och ondt, hade suttit alldeles löst utanpå. I grund och botten var han intet annat än en vanlig bonde, som tänkte bondens tankar och naturnödvändigt äfven handlade som en bonde. Hans kunskaper sutto blott på ytan, voro blott en hälgdagsdräkt, som han kunde lägga af och ta på, hur det blott fordrades.

Han hade blifvit omplanterad i annan mark och hållit på att dö ut. Nu var han återflyttad

till sin gamla plats igen och begynte trifvas samt till och med skjuta frukt . . .

* * *

Magister Strandberg är sedan länge till jord åter.

Ett nytt släktled har vuxit upp och detta minnes honom endast som en gammal, hvithårig, bondklädd gubbe, som af några kallades magister och som om sommarmorgnarna brukade sitta utanför sin stuga och sjunga psalmer, så att det hördes vida omkring. De, som tillhöra detta släktled, hade heller intet behof af magistern; för dem fanns det redan både folkskola och folkhögskola med »riktiga» lärare att tillgå. Af dem har det ock blifvit både det ena och det andra, minst dock bönder, ty de hafva fått lära, att världen icke är detsamma som Torsby samt att möjligheter att »komma sig upp» gifvas äfven utom deras egna knutar. De äldre däremot, de som varit magisterns lärjungar, de minnas honom på ett annat sätt. De minnas honom som en snäll, men tillika sträng farbror, som inte släppte dem ifrån sig, förr än de väl och grundligt lärt sig läsa, skriva och räkna samt litet annat därtill.

De flesta af dem hafva ock blifvit dugliga husbönder och värdinnor med stor kärlek till hembygden, och de tro allt ännu, att om icke magister Strandberg funnits, så skulle deras by icke nu stå som ett godt exempel för andra byar i socken. Ja, en af dem har till och med skrivit en bok — sådan den nu är.

INNEHÅLL:

	Sid.
Till stan i syskola	1
En vigsel.....	14
Historien om en fårskinnsfäll	28
„Nådens barn“.....	39
Utan kontrakt.....	57
Magister Strandberg.....	85

INNHÅLL

1. Innledning	1
2. Formål og oppgaver	2
3. Organisasjon	3
4. Arbeidsforhold	4
5. Opplysningsvesen	5
6. Avsluttende bemerking	6

Pris 3 mark

So. skönl. 1.

Behm

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1154

B220

X

